

Cilt 3 , Sayı 2, Yıl 2023/Volume 3, Issue 2, Year 2023/ISSN: 2791-741X

Politik Psikoloji Dergisi

The Journal of Political Psychology

Politik Psikoloji Dergisi

The Journal of Political Psychology

Cilt 3, Sayı 2, Yıl 2023

Volume 3, Issue 2, Year 2023

Yayın Kurulu / Editorial Board Prof. Dr. Ahmet Kemal Bayram, Marmara Üniversitesi Prof. Dr. Bekir Berat Özipek, İstanbul Medipol Üniversitesi Prof. Dr. Bengül Güngörmez, Uludağ Üniversitesi Prof. Dr. Cengiz Erişen, Yeditepe Üniversitesi Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan, Üsküdar Üniversitesi Prof. Dr. Devrim Özkan, Gaziantep Üniversitesi Prof. Dr. Erhan İçener, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Prof. Dr. Erol Göka, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Prof. Dr. Haluk Alkan, İstanbul Üniversitesi Prof. Dr. Hayrettin Özler, Dumlupınar Üniversitesi Doç. Dr. İbrahim Sarıtaş, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Prof. Dr. Ömer Çaha, Mardin Artuklu Üniversitesi Prof. Dr. Sedat Yazıcı, Bartın Üniversitesi Prof. Dr. Yılmaz Çolak, Polis Akademisi Dr. Öğr. Üyesi Barış Aydın, Akdeniz Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Nur Funda Başar Baykal, Bartın Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Ömer Baykal, Bartın Üniversitesi Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board Prof. Dr. Cevat Özyurt, Türkiye Manas Üniversitesi Prof. Dr. Husnul Amin, National Defence University Islamabad Prof. Dr. Jason Brenan, Georgetown Üniversitesi Prof. Dr. Mustafa Orçan, Türkiye Manas Üniversitesi Prof. Dr. Richard Epstein, Chicago Üniversitesi Ass.Dr. Fatmanil Döner, University of the Basque Country (UPV/EHU)	Sahibi / Owner Alim Yılmaz, Prof. Dr. Editör / Editor Alim Yılmaz, Prof. Dr. Alan Editörleri / Section Editors Didem Geylani, Dr. Öğr. Üyesi., Siyaset Bilimi Hülya Kevser Yurdakul, Dr.. Öğr. Üyesi., Siyaset Psikolojisi İkram Bağcı, Dr., Siyaset Sosyolojisi Mesut Malik Yavuz, Dr. Öğr. Üyesi, Siyaset Felsefesi ve Metodoloji Muhammet Erdal Okutan, Dr. Öğr. Üyesi, Politik Ekonomi ve Hukuk Bilimleri Yazı İşleri Müdürü / Publication Coordinator Didem Geylani, Dr. Öğr. Üyesi ISSN: 2791-741X Tasarım / Design Didem Geylani Kapak Tasarım / Cover Design Erdem Yılmaz www.politikpsikolojidergisi.com politikpsikolojidergisi@gmail.com Politik Psikoloji Dergisi uluslararası hakemli akademik bir dergidir. Yılda iki sayı yayımlanır. <i>The Journal of Political Psychology is a peerreviewed international academic publication that is published twice a year in June and December.</i>
--	---

İÇİNDEKİLER | Contents

4-5 EDİTÖRDEN | Editorial

Alim Yılmaz

6-23 Araştırma Makalesi | Research Article

UNDERSTANDING PUTIN'S POWER CONSOLIDATION AND SOCIAL IDENTITY FORMATION THROUGH THE NEW YEAR'S EVE SPEECHES FROM 2000 -2015/ 2000-2015 Yıllar Arasında Resmi Yılbaşı Konuşmalarının İçeriği Üzerinden Putin İktidarının Pekiştirme Sürecinin Ve Sosyal Kimlik Oluşumunun Analizi

Dilara Sertoğlu

24-45 Araştırma Makalesi | Research Article

GENÇLERİN KİMLİK İNŞASINDA GENÇ SUÇLULUĞU VE MEKÂNIN ROLÜ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ/ Youth Delinquency And Youth Identity Construction The Role Of Space: The Case Of Samsun Province

Zeynep Deniz & İbrahim Ataç

46-67 Araştırma Makalesi | Research Article

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ HAREKETİNİN KURAMSAL ANALİZİ/ An Examination of the Theoretical Aspects of Migration From Syria to Türkiye

Zeynep Arpa

68-71 Kitap Tanıtımı | Book Review

İNTERNETİMİZİ GERİ ALMANIN YOLU – PLATFORMDAN KAÇIŞ, GEERT LOVINK

Enes Parlak

Editörden,

Yazmak bazen özgürleştirir bazen baskılar fikirlerimizi. Bu nedenle yazmaktan ziyade konuşmayı tercih ediyoruz. Zira yazmak kayıt altına girmektir. Bu yüzden Derrida'nın sözü eleştirmesi, yazmak için temel gerekçelerden biridir. Öte yandan “önce söz vardı” tabiri bir bakıma sözün üstünlüğüne yapılan oldukça güçlü bir vurgu olarak zihnimizde, belleğimizde iz bırakmaktadır.

Söz ya da yazı veya resim ya da kompozisyon, hepsi ruhun dış seyahati, bilincin zaman içinde mekan değiştirmesi değil mi? Ya da ifadenin metinleşmesi, somutlaşması sözün gizeminde varlık bulmuş olmaz mı?

Şüphesiz sözün maddi boyutu, yazıya dökülmesi metinleşmesi ayrı ve yaratıcı kültürel yaratımın başlangıç noktasını oluşturur. O halde modern medeniyetin dayanağının “metinlerle vücut bulmuştur” iddiasını ortaya atmak, anlamın içeriksel akışına güçlü bir vurgu olacaktır. Bu durumda yazım süreci, düşünmenin diyalektik karakterini sanata fenomen bağlamında yeniden ve yeniden yorumlanmak üzere imkan tanır.

Zira yazının kendisi temel bir gösterge olarak olgusaldır ve bu yönüyle fenomene göndermede bulunur. Fenomen ise yazının varlık bağlamında, fenomenolojik yaratıma hizmette bulunur. Bu evrensel gerçekliğe yapılan önemli bir katkı gibi görünmektedir. Fenomen, içinde yer aldığımız dünyanın kendisi olduğu kadar, düşüncede ya da düşünsel faaliyette yarattığımız, yeniden yarattığımız ve haliyle yazıya geçirdiğimiz anlamın kendisini oluşturur.

Anlam arayışı, çevreyi anlamak ve anlamlandırmak, kendimizi anlamak ve anlamlandırmak ontolojik zeminde ortaya çıkan ve insan için kaçınılmaz arayışın metinde somutlaşmış biçimidir. Nitekim biçim her metnin zorunlu olarak sahip olduğu temel niteliktir. Biçim olmadan özden ya da içerikten söz etmek de mümkün olmayacaktır. İçerik varlık olarak ya da metin olarak biçime ihtiyaç duyar. Bu durumda biçimsiz yani biçimi olmayan bilim olmayacağı, daha da önemlisi sosyal bilim olmayacağı aşıkardır.

Biçim bir yönüyle metnin kendisidir. Psikoloji ya da felsefe bu hadiseden, yani belli bir biçime girme olgusundan arı değildir. Siyasetin, iktisadın, sosyal olan her varlığın kısaca anlamın bir biçimi mevcuttur. Anlam biçim bağlamında görünür hale gelir ki bu durumda anlamın temel biçimi belli bir metin çerçevesinde veyahut bizatihi metin olarak ortaya çıkmasıdır.

Anlam, biçim ve akademik yazım ifade edilen bağlamda metin olarak kodlanabilir ve bu haliyle taşıdığı sentaksı, semantik düzeye taşıyarak bilimsel faaliyetin içeriğini oluşturur. Bu durumda Derridacı söz yerine yazı yeğlemesi, kendisine güçlü bir zemin bulmuş olur. Ancak unutmamak gerekir ki sözün yazıya üstünlüğüne dair ortaya atılan kökensel sosyal bilim felsefesi, tüm

sorunlarına rağmen kendisini yazı ile, daha doğru ifade ile metin olarak var edebilmiştir.

“Söz uçar, yazı kalır” sözü, paradoksal olarak yazının gücüne vurguda bulunurken, sözün asal değerini de ortaya koymaktadır. Zira söz aktarılan metin olarak biçimsel olmasa bile, içerik olmak bakımından oldukça güçlü vurguya sahiptir. Söz-yazı ikilemi ya da karşıtlığı, sözün yazı olarak veya farklı yaşam kanallarından kendisini metinleştirmesine vurguda bulunur.

Bu durumda akademik bir derginin içeriğini ilgili sözler oluştururken, biçimini yazıya bağlamak olanak olarak yorumlanabilir. Bu nedenle yazıya yani kayıta aldığımız Politik Psikoloji Dergisinin bu son sayısı farklı perspektiflerden tematik yazılar içermektedir.

Yapılması gereken bu yazılardan yararlanmak ve sonraki sayılar için daha nitelikli yazılara yol açmaktır.

Alim YILMAZ

**UNDERSTANDING PUTIN’S POWER CONSOLIDATION AND
SOCIAL IDENTITY FORMATION THROUGH THE NEW YEAR’S
EVE SPEECHES FROM 2000 -2015**

Dilara Sertoğlu¹

Abstract: After Boris Yeltsin resigned from his position on the eve of 2000, Vladimir Putin became the next President of the Russian Republic. The New Year’s Eve Speech given by the President was very symbolic and illustrated the transition from an old Yeltsin regime to a new one with Putin. This article argues that the speeches given by the President during the New Year’s Eve could be considered as an important indicator of personalistic power consolidation of Putin in the country. The main argument is that the more authoritarian regime (and Putin) becomes the more visible are the changes in the speeches he gives. Moreover, this article also argues that New Year’s Eve Speeches play an important role for Social Identity Formation of the country.

Key words: Power, Consolidation, Authoritarian regime, Putin, Social Identity

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora Öğrencisi, İstanbul/Türkiye, dilarasertoglu20@gmail.com ORCID ID: 0000-0001-8112-9735.
Doi: [10.5281/zenodo.10822304](https://doi.org/10.5281/zenodo.10822304)

Geliş Tarihi: 10 Haziran 2023
Received: 10 June 2023

Kabul Tarihi: 19 Ağustos 2023
Accepted: 19 August 2023

Bu makaleye atf için/ *To cite this article:* Sertoğlu D. (2023). Understanding Putin’s Power Consolidation and Social Identity Formation Through the New Year’s Eve Speeches from 2000 -2015. *Politik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 6-23.

**2000- 2015 YILLAR ARASINDA RESMİ YILBAŞI KONUŞMALARININ
İÇERİĞİ ÜZERİNDEN PUTİN İKTİDARININ PEKİŞTİRME SÜRECİNİN
VE SOSYAL KİMLİK OLUŞUMUNUN ANALİZİ**

Öz: Boris Yeltsin'in 2000 yılı arifesinde görevinden istifa etmesinden sonra Rusya Cumhuriyeti'nin bir sonraki Cumhurbaşkanı Vladimir Putin oldu. 2000 yılı, Rusya Cumhurbaşkanının Yeni Yıl Arifesi Konuşması oldukça sembolikti ve eski Yeltsin rejiminden, Putin ile yeni bir rejime geçişini simgeliyordu. Bu makale Vladimir Putin'in on beş sene zarfında, yılbaşında yaptığı konuşmaların, ülkesinde siyasi iktidarının pekiştirmesinin önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebileceğini savunmaktadır. Makalenin ana argümanı, ülkenin rejimi ve Cumhurbaşkanı ne kadar otoriter hale gelirse, yaptığı konuşmalarındaki değişikliklerin o kadar görünür hal almaktadır. Ayrıca bu makale, Yılbaşı Konuşmalarının ülkenin Sosyal Kimlik Oluşumunda önemli bir rol oynadığını da tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İktidar, Pekiştirme, Otoriter rejim, Putin, Sosyal Kimlik

INTRODUCTION

The end of the Cold War and the collapse of the Soviet Union have lead to the emergence of fifteen independent states including the largest leading state of the Russian Federation. Towards the end of Brezhnev's rule as a communist party leader of USSR, it became evident that the political and economic model of the Soviet Union was no longer efficient enough to maintain the previous success of the Empire. After the death of Brezhnev in 1982, Yuriy Andropov came to power and has shifted his focus towards the necessary economic reforms and aimed to modernize the stagnating industry. Unfortunately these plans were put to hold due to his sudden death in 1984. The next in line for the chair was Konstantin Chernenko, who came to power in 1984, and stayed in the office only a year and has also died due to the heart failure a year after his succession (TASS.ru). This unfortunate series of deaths has resulted in the political power void and the lack of strong leadership in the Moscow's office which has brought the last official communist party leader to power. This person was Mikhail Gorbachev. Gorbachev is arguably one of the most well known leaders of his time. The main thing he became famous for was his attempt at liberalization of the Soviet Union. His major strategies included the new plan known as; 'perestroika' – the reformation of politics and the economy and social and political change known as: 'glasnost' which has focused on the freedom of speech and press in the country. Despite his efforts to reform the Soviet Union in the late 1990's, the economy of the country has been already deteriorating for quite some time which has limited his ability to fulfill his vision. Years of economic stagnation has resulted in one of the worst economic crises that the

country has ever experienced. The state planned economy has crushed and was no longer able to feed thousands of people of the Union. It could be argued, that as the result this and combination of other issues (willingness of Baltic states to separate and fall of Berlin wall) has eventually led to the disintegration of the last biggest empire – The Soviet Union.

After the collapse, the newly formed Russian state has faced the major difficulty of rebuilding a new country following the global capitalist economic and political order and despite his efforts Gorbachev wasn't the one to do it. In 1991, first Presidential election took place in Russian Federation. There were two major candidates in this race: Boris Yeltsin and Genadiy Zyuganov. It could be argued, that this election could be labeled as the most democratic race in the history of Russian Federation. This race has resulted in 53,82 percent of total votes in favor of Boris Yeltsin and 40,31 percent of total votes were given to Zyuganov (Sakwa, 2014:57). As the result of this election, Yeltsin became the first President of Russian Federation. It could be argued that the first term of Yeltsin as the President of a newly founded Republic could be labeled as semi – successful (Medvedev, 2000:10). On one hand, he urged the integration of market economy and continuation of adoption of democratic processes in the country; on the other hand, he was battling with the war that has erupted in Chechnya. The war in Chechnya should have made the candidacy of Yeltsin for next term as the President minimal; however, despite all odds he was able (with his team) to gain the necessary support of the public and was yet again elected as the President (Medvedev, 2000:18). However, in his second term Yeltsin became weaker as a leader mainly due to his deteriorating health condition (already surviving one myocardial infarction) and due to his visible alcohol problem. As a result of this unfortunate condition, Yeltsin has symbolically resigned during a 1999 – 2000 New Years Eve speech leaving his power to his right hand, Vladimir Putin (Cummings, 2005: 21). It could be argued that this speech has a certain symbolism illustrating an important process of power transition due to this day. Yeltsin's final speech was followed by the speech of Vladimir Putin, who at that point has officially become an Acting President of the Russian Federation.

This brief history of the last leaders of Soviet Union and the first Presidents of Russian Federation leads us to the longest ruling President of the country, Vladimir Putin. The symbolism of the New Year Speech that took place in 2000 became a starting point of Putin's long-lasting leadership journey of the country. Throughout, the years Putin was able to consolidate his power as a leader of the country and create a personalistic authoritarian regime type continues to exist until today. This article aims at understanding how the psychological profile of the leader has changed throughout the years. The changes in the political psychological patterns could also be observed in the changes in his speeches that he provided throughout the years in the media

outlets. However, since there are hundreds of media outlets, this article will confine to the New Year's Eve Speeches that the leader gave throughout the years. The purpose of this article is to understand whether Putin's New Year's Eve Speeches have changed as his power consolidated. This article will provide a brief content analysis of Putin's speeches from 2000 to 2015. The speeches that not be included in the analyses are the ones given by the Dmitry Medvedev during his rule from 2009 to 2012. This article will analyze the content of Putin's speeches and how they have changed in almost fifteen years. Moreover, this article will attempt to apply this information to the theory of democratic breakdowns and reversal to authoritarianism.

The first part of the paper will provide the literature review on the theory of democratic breakdowns and authoritarian regimes. This part of the paper will touch up on the literature of Geddes on regime breakdowns and types of authoritarian regimes, Linz's theory on authoritarianism and Levitski and Way's literature on Hybrid Regimes. The purpose of an extensive literature review is to understand the variables and the research question that is to be answered in this paper. The second part of this paper will outline the major research question and the hypotheses that are derived from that question. This part will also include the methodology that will be used in this paper and provide a brief information on what this methodology is and how it works. The last part of the paper will discuss the data and findings, this part will address some of the similarities, repetitions and some of the issues that existed in the data. The last part of the paper will conclude the overall analysis and prove or disregarded the hypotheses that have been set in the first section of the paper.

I. LITERATURE REVIEW – REVIEWING THE THEORY OF AUTHORITARIANISM

An interesting aspect about regime type classification is that for the most part research has been mainly focused on the patterns of democratization and the labeling of democracies rather than other types of existing regimes (Bosch, 2014:13). In his article, Bosch argues that the separation of political regimes into democracies and non-democracies only happened between 1960- 1970's with the famous works of Dahl on 'Polyarchy' and Hannah Arendt's writings on totalitarianism (Bosch, 2014:19). One of the major contributions in terms of understanding the non-democratic regimes and how they operate has been later published in Juan Linz's book on 'Totalitarian and Authoritarian' regimes the final version of which was published in 2000's (Linz, 2000: 159). The initial purpose to label the regime as 'authoritarian' was to distinguish this particular type of regime from the one known as 'Totalitarian', the second having other characteristics that distinguished it from being totalitarian (Linz, 2000: 161). However, it should be noted that these regime types are have been classified

within the typology of the non-democratic regimes by the author. This means that they are the opposites of the Dahl's mapping on the democratic regimes which he labels as the polyarchies. In his initial work Linz defines authoritarian regimes the following way:

Authoritarian regimes are political systems with limited, not responsible, political pluralism, without elaborate and guiding ideology, but with distinctive mentalities, without extensive nor intensive political mobilization, except at some points in their development, and in which a leader or occasionally a small group exercises power within formally ill-defined limits but actually quite predictable ones. (Linz, 2000: 159)

One of the distinct features in this definition is that an authoritarian regime unlike their counterpart totalitarian lacks a strict ideology. One more important feature of authoritarian regime is suppression of the any kind of opposition, making the regime non-competitive. Another distinctive feature of autocracies is in way similar to democratic regimes, authoritarian regimes could also be motivated in creation of the institutions; however, unlike in the case of liberal democracies, they have fewer constraints in terms on how to do it. In general Linz argument on autocracies is that they are basically the reversed versions of the democratic regimes (Linz, 2000: 170).

Geddes on the other hand, provides us with a detailed typology on the types of authoritarian regimes (Geddes, 1999:115). In her article she characterizes regime types according to the wave of authoritarian breakdowns and some of the characteristics that countries portray during this process. In her article she introduces three authoritarian regime types: military, single-party and personalistic regimes (Geddes, 1999:120). According to her in military regimes, the major actors are the military junta and they are the major decision makers on who is going to exercise power and influence the policies (Geddes, 1999:127). In the single-party regimes, the major actor that has power in the office is the ruling party and the party members decide on the major policies and politics flow of the country (Geddes, 1999:131). And the last, personalistic regimes in which it is up to a single person to decide on the faith of the country (Geddes, 1999:139).

In terms of the quantitative data an important tool that helps us to measure a regime type is a well known Polity IV dataset released by the Systemic Peace Center. Even though Polity V is also available focusing on the later years and regime changes, Polity IV has the same data that illustrates the regime types from 1945 – 2015. This data set includes the scores for 167 countries and depicts on the regime type of each country (POLITY IV). This dataset illustrates the regime types according to the existence of the freedom of speech, freedom of press, free and fair elections, free and open opposition and other

characteristics of liberal democracies. These markings range between 10 and -10 (POLITY IV). The highest 10 stands for 'Full Democracy', from 6 to 9 stands for 'Democracy', from 5 to -5 for anocracy and from -10 to -6 stands for autocratic regimes (POLITY IV). This dataset is far from perfect and includes some of the gaps in it however; this is arguably one of the most inclusive quantitative datasets (in terms of number of the countries) with an open online access.

After a brief literature review on authoritarian regimes that has been brought by Linz and Geddes, several other authors started to create new typologies to explain and differentiate the different types of authoritarian regimes. Important contributors to the new typologies are Levitsky and Way. They have published their book on new typology which they called 'Competitive Authoritarianism'. The collapse of the Soviet Union has brought the perception of the domination of the Western capitalist system over the rest of the world. According to them this meant that liberal democracies were the only legitimate systems towards which the world was leading (Levitsky, Way, 2009: 7). The general idea became that all the countries would eventually resemble the West and lean towards liberalization. This has created the monopoly of democratic regimes, dislodging all the other ones from the political arena. The extensive attempts for the liberalization of the non-democratic regimes that took place after the Cold War in the literature became known as the 4th wave of democratization (Levitsky, Way, 2009: 3). The expectation of this wave was that the transition phase would be similar to that of the other waves of liberalization smoothly transferring illiberal regimes to the fully grown democracies (Levitsky, Way, 2009: 5-6).

Nevertheless, the expectations of scholars have been proven wrong. Instead of having fully consolidated democracies as the result of the democratization, an alternative scenario has emerged. The non-democratic regimes that were supposed to become liberal democracies had hard time consolidating and adapting to the new democratic value system and instead, mutated and transformed into hybrids resulting in the emergency of competitive authoritarian regimes. Following this trend, Levitsky and Way have based their book on the theory of competitive authoritarianism applying it the multiply case study analysis explaining the reasons on why these regimes have turned into hybrids (Levitsky, Way, 2009: 10). The typologies for these regimes that they have come up with are known as the 'Hybrid Regimes', the regime types that resemble democracies by having system of election and necessary institutions. (Levitsky, Way, 2009: 12). However, in reality these regimes are highly authoritarian and do not meet the necessary criteria of a 'liberal democracies' in terms of rights and freedoms (Levitsky, Way, 2009: 14). In their book authors place Russia under the notion of competitive authoritarianism. For the purpose of this paper, even though this placement seems to be the most appropriate for

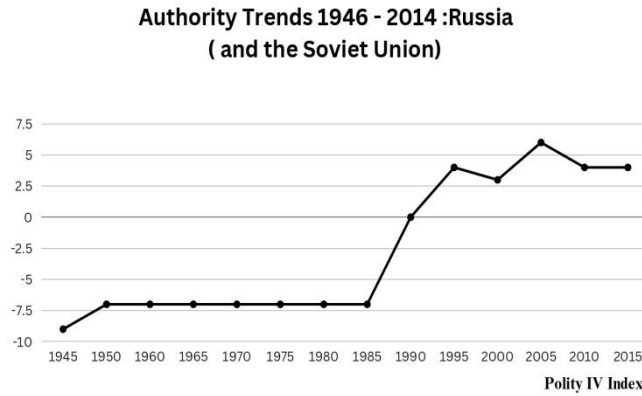
this country case, in this work Russia will be labeled according to the typology provided by Barbara Geddes which is the personalistic authoritarian regime (Levitsky, Way, 2009: 16). The reason for this is because, this paper puts Putin as the major unit of analysis and analyses the case of power consolidation through the leader rather than an institution. Consequently, placing this case under personalistic regime type seems to be more appropriate.

The last theory that is going to be used in this research is the theory of political psychology. The theory that could be applied to this study is known as the ‘social identity theory of leadership’. According to Hogg et.al social identity theory of leadership, is an extension of another theory known as social identity theory of the group, and social identity analysis of the social influence that is used to explain the leadership as the social phenomenon (Hogg, Knippenberg, Rast, 2012: 259). In this paper I will try to apply argument provided by Loftus, that through the social identity theory of leadership (in international relations) leaders can construct a positive image of the country (Loftus, 2018: 60). In order to do so, according to this theory, leaders construct ‘Self’ vs ‘others’ which help the leaders to achieve a preferred form of the social order (Loftus, 2018: 59). This paper will review whether this type of creative social construct is visible throughout Putin’s New Year’s Eve Speeches.

II. RESEARCH OBJECTIVES

As it has been mentioned earlier the purpose of this article is to provide content analysis on the official New Year speeches of Vladimir Putin addressed to the citizens of Russian Federation. The purpose of this analysis is to find an answer to the following research question: *Did the content in the New Year speeches change throughout the years and as the regime became more consolidated?* This question is asked accepting the fact that in the years span since republic was founded Russia became more authoritarian without any signs of regime breakdown. The answer on possibilities of personalistic breakdowns has been outlined in the work written by Barbara Geddes (Geddes, 1999: 124). Moreover, the Polity IV index is another illustration of Russia’s continued authoritarianism. According to this index the most democratic period of Russian Federation was from 2000 to 2005 when Russia received 6 points and was labeled as a democratic country (POLITY IV). During the transition years approximately from 1993 to 2000, the country was labeled as autocratic as it is illustrated in the graph below. From 2005 to 2016, points of the country are stable at 4 points hence, it can be interpreted as a continuation of non-democratic or the better term ‘authoritarian’ regime (POLITY IV).

The graphing of this index is illustrated below:

Graph I: Polity IV index

As of for now, the total consolidation of autocratic regime according to this graph is seen starting from 2005 up until 2015 according to the available data (POLITY IV). This illustrates the no changes in the regime patterns for ten years, not including the time frame from 2015 to 2019. Consequently, even though this research will provide an analysis of all these years (that were under the Putin rule) it will specifically focus on the time line from 2005 to 2015.

Hypotheses

H₁: The more consolidated autocracy becomes the less willingly Putin will talk about the failures of his office.

The first hypothesis is based on the speeches from 2012 to 2015 in when Putin was already confident of his power, consequently had no need to address anything important to the public and towards his supporters. No mentions of corruption whatsoever. Moreover, with the development of alternative sources of media such as YouTube in the last years it became really difficult to hide the real problems of the country and the existence of the official opposition made it more difficult to manipulate certain segment of the society. Consequently, the main tactic of the ruling government was acting as if opposition doesn't really exist. The idea behind such strategy was that if you do not officially acknowledge that the opposition exists, then it doesn't. Additionally, the expectation is that the New Year's Eve Speeches (especially in the third term of the Presidency) lacked a detailed acknowledgement of the economic and social weaknesses which they did in the earlier speeches.

H₂: The more consolidated Putin's power becomes, the more conservative Putin's speeches have become.

As it has been mentioned earlier, since autocratic regimes are not ideologically driven as it is in the case of totalitarian ones, at some point it becomes necessary to fill in this ideological gap. Therefore, the prediction is that the more consolidated Putin's power has become the more conservative tone his speeches acquired. What is meant by conservative tone is that his speeches start to focus more on things such as; family values and its importance in Russian culture and society. Also might be some mentions in terms of church, God and religion.

H₃: The more consolidated Putin's power becomes, the less talk on country's foreign affairs will be.

The money spent on the military operations in Syria, and other operations overseas will be concealed and not mentioned in the speeches. Instead, the major focus will be on domestic affairs mainly focusing on extraordinary situations in Russia (such as natural disasters or terrorism).

H₄: The more consolidated Putin's power becomes, the more obvious the social identity construct will become.

This hypothesis reveals the nationalistic social construct and placement of Russia as the greater nation. This is also linked to the hypothesis number two, that speeches will become more conservative and will focus on Russia as a mighty nation.

The validity of these hypotheses will be viewed after reviewing the patterns of the speeches. The two hypotheses mentioned above are the major guide of what is to be measured while analyzing the speeches. After the detailed analysis, alternative hypothesis might be added. The next part of the paper will focus on the method which is will be used in this research paper.

III. METHODOLOGY

The method which is used in this article is known as the content analysis. According to Haggarty, the content analysis is “*a research method which allows the qualitative data collected in research to be analyzed systematically and reliably so that generalizations can be made from them in relation to the categories of interest to the researcher*” (Haggarty, 1996: 99). The categories of the interest have been already outlined in the previous section of this paper. Another common definition of content analysis is provided by Holsti and according to them: “*Content analysis is any technique for making inferences by objectively and systematically identifying specified characteristics of messages*” (Parker, Baker, Edwin, 1970: 356). Holsti's definition is arguably the most systemic definitions of content analysis which is available in the qualitative

research method. In political science, the data for the content analysis could be measured with the different programs that enable text readings. In this paper however, since the data set which will be used includes only transcribed New Year speeches of Vladimir Putin, using the transcription program would be unnecessary.

The unit of analysis in this research could be labeled as an individual. The unit analyzed is a President of Russian Federation Vladimir Putin. The amounts of speeches analyzed are 11, from 2000 -2008 and from 2012 to 2015. The reason for that the fact that Medvedev has been elected as the President; hence, the New Year Speeches have been given by him will not be included in the analysis. Moreover, speeches from 2015 to 2019 will also be omitted due the fact that they are too recent and hence do not correspond to the Polity IV index. In this case the dependent variable in this research is power consolidation, while the independent one is the speeches given by the leader. For the better analysis the transcription of the speeches will be used. The official transcription is only available in Russian language; consequently, the summaries of the speeches have been translated in to English.

IV. ANALYZING THE DATA

In this part of the paper each speech will be analyzed in the consecutive order. The speeches are divided in to two parts: part one – from 2000 to 2008, the second part will continue from 2012 to 2015. In each speech I will select and recite important and unique parts of the speech which were not mentioned previously. Moreover, the general parts of the speeches that include similar celebration of the New Year will be excluded.

Part – I

Yeltsin's resignation and the Power Transition (1999 -2000)

The first part of this speech is the famous resignation statement of Boris Yeltsin, who asked an apology from the fellow citizens and said that he was no longer able to continue his term as the President. Shortly after, Putin came as a temporary replacement for the Yeltsin and this was the first New Year Speech he has given. This speech could be summarized as the most democratic speech that has been given by Putin. In this speech he reassures the citizens that the new election of President of Russian Republic will take place in three months and that it will in accordance to the democratic standards. Moreover, he consoles the citizens by saying that there will be no power vacuum in the government, and all the attempts for unconstitutional actions will be detained. He also mentioned that all the democratic processes within the country will be retained.

Analysis: The very first speech given by Putin was when he was not yet an officially elected President. Additionally, high emphasis is put on the stability and insurance of democratic order due to the war in the Chechen Republic.

Putin's first year as the President (2000-2001)

Putin starts his speech by saying that *"in the last minutes of this year, it is time to make a comparison of the expectations and realities that we have achieved."* *"We have left behind another year together and faced both happy and tragic events. This year was the year of difficult decisions. However, we were able to achieve the visible elements of stability, which is very difficult to achieve. We together know that in this holiday night, not everyone has a rich table to celebrate it and not everyone is happy and successful, we need to remember that. There is still a lot of work to do together, and only then when time will surely come and we will be calm both for our old people and for our children"*(Putin, 2001).

Analysis: The first year as a President has been proven difficult on one hand the process of privatization and on the other is the continuation of the Chechen war. It can be argued that in this speech we can see the acknowledgment of the difficulties that country faces, the speech seems sincere and soothing filled with sympathy towards the citizens. He also mentions of the overall economic difficulties that the country faces. Yet Putin reassures that the bright future could be achieved together.

Putin's second year as the President (2001 -2002)

The important messages in his speech are the following: *"This year there have been both successful and dramatic events. For Russia this year in general was successful in terms of internal and external affairs. Each passing day of this year alienated us from the economic and social shocks. We did a lot to achieve this together. We worked together to make our life more stable. This year we were able to continue the successes of the last, proving that these successes were not simple short episodes. This year we were able to create a legislative basis for enhancement of the economy. Moreover, Russia was able to create a better image in the international arena and join the fight against terrorism. Russia joined the forces with international community for peace, stability and the sake of humanity"* (Putin, 2002).

Analysis: This speech in a way resembles the one given the year before, however, includes more optimistic points. Putin again acknowledges that there are still certain issues in terms of the country's economy and social situation. However, he stresses out all the achievements that his office has achieved during this year. Additionally, he mentions Russia's role in the international community and ensures Russian stance on the topic of terrorism (mainly due to the 9/11 attack).

New Year's Eve Speech of 2002 - 2003

In this speech Putin made general remarks and wishes. *“On this New Year's Eve, I thank you for everything. For all that has been achieved by us in the past year. After all, what awaits us ahead depends on what has already been done. Each of us has this year has developed in different ways. But now, not forgetting about the past, we are thinking, of course, about the future.”* *“I wish all your dreams and plans to come true. I wish everyone to become more successful in the next year.”* *“I wish for all parents and children to be healthy”* (Putin, 2003).

Analysis: In his speech of 2003 Putin gave a general wishes without mentioning any specifics on politics or economy as it has been done in the previous two years. In this speech he mentions the importance of family and rich history of Russia. This is the first speech were family was put in the center.

New Year's Eve Speech of 2003 - 2004

Here is the fragment of the speech: *“This year was different, there were difficulties and faults, and there are still a lot of problems that remain unsolved. However, we all together were seeking and finding the necessary solutions. And everything that we have achieved is not a coincidence, but the result if hard work. All this hard work resulted in the rise of prestige of the country and brought dignity to the nation of Russia. The good news is that more citizens were born in the country, indicating that people have hopes for the better future”* (Putin, 2004).

Analysis: One of the crucial events of 2004 in Russia was a terrorist attack in Beslan School Siege in which 1000 of people were held hostage out 323 people died including children and many more were heavily injured. In his speech Putin did not mention this event nor did he provide condolences during his speech. Instead, he chose to give the statement above that could be linked to events in Beslan. In terms of social identity the message of unification and actions ‘together’ as a family is the major aspect of national identity that Putin is trying to put forward.

Putin 2nd term as the President (2004 – 2005)

The section of the speech: *“This passing year will take its part in the Russian history. There were new projects, approaches to solving urgent national problems. We have taken serious steps aimed at increasing the efficiency of power, its openness to society and responsibility to it. The economic, defense potential has strengthened, the possibilities of our country have increased. We began to invest more in education and science. Disclosing the possibilities of everyone, improving people's lives is the main task, the main internal strength of Russia's development. The upcoming 2005 year is special for all of us - the*

year of the 60th anniversary of the Victory in the Great Patriotic War. This is a great holiday for us” (Putin, 2005).

Analysis: In this speech Putin recalls the economic success of the country and stresses the importance of education. Moreover, in this speech Putin has a patriotic point where he point out the upcoming Victory Anniversary. In this speech Putin once more mentions the past as a part of social identity construct again putting emphasis on the nationalistic note.

New Year’s Eve Speech of 2005 - 2006

“We can safely say that 2005 as a whole, which went down in history, was positive for us in almost all areas. And he convincingly proved: we are capable of a great deal. Of course, we still have enough problems, and we know that we can only solve them ourselves. We have big, very serious plans in the economy and social sphere. We will strengthen Russia's defense capability. And in the broadest sense of the word we will protect the interests of our citizens. And we will do it” (Putin, 2006).

Analysis: This speech could be labeled as the beginning of power consolidation process. Here he claims that Russia can only rely on herself and due to this there is a necessity to strengthen the defense of the country. Here we can see the image of Russia as the strong country as the part of social identity construction.

New Year’s Eve Speech of 2006-2007

“Today we celebrate the New Year 2007. We are already confident about the future. We are significantly expanding the horizons of our plans. This was made possible thanks to the common efforts to revive and strengthen the country in recent years. I believe that we will do everything possible so that the results we achieved in the economy will lead to series of positive changes in the life of each individual person. And that these results will decrease the number of poor.

We create conditions for the development of spirituality and culture, education and science. These values are the determinants for the further development of the country. Respect for the older generation is a sign of the maturity of any society and its sustainability. The state is obliged and will support and help older people, but this will not replace the warmth of their loved ones” (Putin, 2007).

Analysis: It could be argued that this speech is very similar to the one that Putin gave in 2006. There are no significant changes in the overall message or the tone in which it has been written. However, it should be noted that in both 2006 and 2007 Putin seems to be confident about Russian economy at the level it has raised.

New Year’s Eve Speech of 2007-2008

“Today I want to say special words to you and, seeing off the outgoing year, I sincerely thank you for everything we have done together over the past eight years. We not only restored the territorial integrity of Russia, but also once again it felt that we were united. And all these years we have worked together to save the country, to turn it into a modern, free, strong state, convenient and comfortable for the life of citizens. We can see how Russia is gaining strength from year to year and is getting stronger, how our economy is growing and new opportunities are opening up for our people. Of course, not everything was done. But I am sure: the path chosen by the people of Russia is the right one, and it will lead us to success. We have everything for this: our great history, enormous resources, courage, diligence and intellectual potential of our great people” (Putin, 2008).

Analysis: From the very first sentence this speech resembles the farewell speech of the leader. In a way it actually was a short farewell, since in the next term Putin didn't put his Presidency forward in the election campaign. 'Strong Russia' as the key of social identity. Moreover, this is the year of sudden drop in the Polity IV index to 4 points labeling Russia as non-democratic. This could be connected to the fact that 2008 was the year that started to conclude the war in Chechnya. In the next year Dmitry Medvedev will be elected as a President (endorsed by Putin) who stayed in power from 2008 – 2011.

Part – II

Putin 3rd term as a President (2012-2013)

“I would like to sincerely thank you for your work and its results, to thank you for your trust and support. But nevertheless, we primarily rely on our own strength, on those who are near us, on what we can accomplish ourselves through work, study and creativity we can change the life around us and become a little better. After all, only together we, the people of Russia, can confidently go forward, stand up to any challenges, solve the most difficult tasks, built a strong, successful, modern state and prosperous free society” (Putin, 2013).

Analysis: This is one of the general speeches given by Putin, he thanks his supporter for voting for him and as in the other speeches recalls that we need to only trust ourselves and no other. It could also be seen that nationalistic identity seems to be constructed and is openly revealed in the speech. This speech is a continuation of power consolidation, where Putin won for the third time (with no real opposition). This sign of consolidation is also illustrated in polity IV index were Russia remains with 4 points on the scale and is labeled as non-democratic.

New Year's Eve Speech of 2013-2014

“Last year we had to face problems and take up the challenge of serious tests. These included inhumane terrorist acts in Volgograd and unprecedented natural disaster in the Far East. This year, dear friends, I address you with a New Year’s message not as usual from the Moscow Kremlin, but from the Far East, where I came to celebrate the New Year with those who passed the test of elements with honor and dignity, but cannot yet to celebrate the holiday in their own home, and together with them to congratulate the whole country, raise a glass for our people, for the health of all those who selflessly fought against the flood, who showed mercy and selfless generosity.

Dear friends! We bow our heads to the victims of the brutal attacks. We will confidently, firmly and consistently continue the fight against terrorists until they are completely destroyed. In the coming year, we have much to do: in the economy, in improving people’s lives, to ensure their safety, to hold the Olympic and Paralympic Games at the highest level, to which just over a month is left”(Putin, 2014).

Analysis: This speech differs from the other speeches in the way that Putin is giving this speech from Habarovsk as a sign of solidarity to the victims of the flood. This is the beginning of Euro maidan revolution in Ukraine as Russian forces are ready to enter the country. Additionally, this year Russia openly supported Assad in Syria. As it has been hypothesized, with the consolidation of power Putin mentions less of the plans in terms of foreign affairs.

New Year’s Eve Speech of 2014-2015

“Love for the Motherland is one of the most powerful, elevating feelings. It was fully manifested in the fraternal support of the inhabitants of the Crimea and Sevastopol, when they firmly decided to return to their homeland. This event will forever remain the most important milestone in national history. Now, when we are summing up the outgoing year, I would like to sincerely thank you for your solidarity and solidarity, for your deep feelings of truth, honor, justice, responsibility for the fate of your country, for your constant readiness to defend the interests of Russia, to be with her and in the days of triumph, and at the time of testing, to achieve the execution of our most ambitious and ambitious plans. A few years ago, the Olympic Games in Sochi were perceived as a dream. But it did not just come true: we not only prepared and held the best in the history of the winter Olympics, but also won it. In this victory - the merit of all citizens of our country: the Olympians themselves, and those who supported them” (Putin, 2015).

Analysis: Eruption of the Russian-Ukraine war and Russian annexation of Crimea, as a result of which Putin gives a celebratory speech to congratulate those that have joined Russia Federation. Sanctions are put on Russia due to the annexation; as a result Russia aborts all the American Educational Programs in

the country. As in the previous years, none of these are mentioned in the New Year's Eve Speech. The Social Construct of Nationalistic identity is visible again with strong Russia in the center and the unstable Ukraine as the enemy.

CONCLUSION

The main aim of this article was to find out whether the content of the New Year's Eve Speeches have changed as Putin's power consolidated over time. The answer to this question throughout this research is yes they have changed. The discrepancies in the speeches are especially visible during the first years of Putin being in power. The first speeches had the wave of transition, and Putin through his speeches, gave hope for a better democratic future. It should also be noted that Putin's posture and the way he gave his speeches has also changed, in the first years he seemed to be more humble which in a way made him closer to the general public. There is a big difference in a comparison with the recent speeches, in which Putin adopted a figure of the strong autocratic leader which became possible throughout the years of social identity construct. In terms of the hypotheses, it could be argued that throughout the research all of them have been proven to be true. In the first years of office, Putin talked about poverty and economic problems openly without hesitation, throughout the time this became non-existent. The worsening of corruption in the country and in the office has not been addressed by the leader at all. Instead, Putin started to focus on such things as family values and Russian tradition. Moreover, the consolidation of the power has correspondent with construction of social identity which made his speeches automatically more conservative and based on the nationalistic sentiments. In terms of internal conflicts of Chechnya and tragic events of Beslan and Nordost, Putin didn't mention the two events specifically and instead told that year was hard and as the country they did well throughout those difficulties.

And lastly, the hypothesis that didn't really meet the expectations is 'the more consolidated power became, the less talk on foreign affairs will be', while this proves to be right for New Year's Eve speeches, it could also be linked to the general purpose of the speech, which is to outline the good and bad things that happened inside the country and not counting the foreign affairs. Moreover, in the later speeches Putin will talk more about foreign affairs to prove how great of a nation Russia really is.

REFERENCES

- Bosch, Jeroen Van Den. (2014). Mapping Political Regime Typologies. *Przegląd Politologiczny*, 19 - 111.
- Cummings, L. (2005). Gorbachev's Perestroika and the collapse of the Soviet Union. *Drafts on History*, 54 – 70.
- Geddes, B. (1999). What Do We Know About Democratization After Twenty Years? *Annual Review of Political Science*, 115–44.
- Haggarty, L. (1996). What Is Content Analysis? *MD Teacher* 18 (2): 99–101.
- Henri, T and Turner J.C. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations*, 94-109.
- Hogg, M. A, Knippenberg D.V, and Rast, D. E. (2012). The Social Identity Theory of Leadership: Theoretical Origins, Research Findings, and Conceptual Developments. *European Review of Social Psychology* 23 (1), 258–304.
- Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Problems of International Politics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linz, J. (2000). *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Boulder, USA: Lynne Rienner Publishers.
- Loftus, S. (2019). *Insecurity & the Rise of Nationalism in Putin's Russia: Keeper of Traditional Values*.
- Marshall, G. M and Gurr, T. R (2005). Polity IV Individual Country Regime Trends, 1946-2013, Retrieved on: 12.12.2018, Retrieved from: <https://www.systemicpeace.org/polity/polity4.html>
- Medvedev, R., & Shriver, G. (2000). *Post-Soviet Russia: A Journey Through the Yeltsin Era*. Columbia University Press.
- Parker, E.B, and Holsti, O.R (1970). Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. *American Sociological Review*, 356.
- Sakwa, R. (2014). *Russian Politics and Society*. London: Routledge.
- Tsygankov, A. (2016). *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity*, Lanham: Rowman and Littlefield.

Official New Year Messages are retrieved from:

Новогоднее обращение исполняющего обязанности Президента Владимира Путина к гражданам России (31 December 1999)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/22280>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2000)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21153>

Новогоднее обращение к гражданам России(31 December 2001)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21811>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2002)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21816>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2003)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/22272>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2004)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/22770>

Новогоднее обращение Президента Российской Федерации В.В.Путина (31 December 2005)

<https://www.1tv.ru/news/2005-12-31/228288-novogodnee-obraschenie-prezidenta-rossiyskoy-federatsii-v-v-putina>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2006)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/23988>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2007)

<http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24755>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2012)

<http://kremlin.ru/events/president/news/17260>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2013)

<http://kremlin.ru/events/president/news/20022>

Новогоднее обращение к гражданам России (31 December 2014)

<http://kremlin.ru/events/president/news/47446>

GENÇLERİN KİMLİK İNŞASINDA GENÇ SUÇLULUĞU VE MEKÂNIN ROLÜ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Zeynep Deniz¹ İbrahim Ataç²

Öz: Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamak için gerçekleştirilen bu araştırmada, Samsun ili İlkadım ilçesinde beş farklı mahallede 18-25 yaş arasındaki 10 genç ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilerek saha çalışmasından elde edilen verilerin analizi neticesinde sonuçlar değerlendirilmiştir. Saha çalışmasının gerçekleştirildiği mahallelerde büyümüş 40-45 yaş arasındaki 3 eski hükümlü ile mahalle ve suç işlemeyi bırakma durumları ile ilgili pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Gençlerin bakış açısından “isteyerek işlenen suçlar”, sosyal kimlik inşa sürecinde tatmin sağlayarak mekân üzerinden aidiyet duygusunu geliştirmektedir. “İstemeyerek işlenen suçlar” ise ekonomik sebeplere dayandırılmaktadır. Suç ile tanışmada sosyal çevrenin etkisinde aileden ziyade mahalle, arkadaş ve okul etkisi ön plana çıkmaktadır. Aileler, ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirme” beklentisi taşımaktadır. Gençlerde ise eğitim yoluyla meslek edinip ekonomik kazanç elde etmektense “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işleyerek gelir elde etme düşüncesi oluşmuştur. Suç alt kültür teorilerinde toplumsal normların

¹Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, zeynep.deniz2@egm.gov.tr, zeynepdeniz45.zd@gmail.com, Orcid: [0009-0005-1123-9476](https://orcid.org/0009-0005-1123-9476)

² Öğretim Görevlisi, Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Bölümü, Ankara, Türkiye, ibrahimatac01@gmail.com, Orcid: [0000-0002-0340-2449](https://orcid.org/0000-0002-0340-2449).
Doi: [10.5281/zenodo.10897796](https://doi.org/10.5281/zenodo.10897796)

Geliş Tarihi: 01 Aralık 2023
Received: 01 December 2023

Kabul Tarihi: 15 Aralık 2023
Accepted: 15 December 2023

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Deniz Z. ve Ataç, İ. (2023). Gençlerin Kimlik İnşasında Genç Suçluluğu ve Mekanın Rolü: Samsun İli Örneği. *Politik Psikoloji Dergisi*, 3(2),24-45.

dışına çıkma ve illegal yollarla para kazanma, statü göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençler arasında da suç, sosyal bir mekân olarak mahallede statü edinimi için araçsallaştırılmıştır. Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Gençler suç ile çocukluk döneminde tanışmıştır. Ailelerinin yerine getiremediği duygusal ihtiyaçları karşılayan mahalle, ikame işlevindedir.

Anahtar Kelimeler: Genç Suçluluğu, Suç çeşitleri, Mekân, Alt kültür, Samsun.

YOUTH DELINQUENCY AND YOUTH IDENTITY CONSTRUCTION THE ROLE OF SPACE: THE CASE OF SAMSUN PROVINCE

Abstract: *In this research, which was conducted to understand the processes of young people's relationship with crime, semi-structured in-depth interviews were conducted with 10 young people between the ages of 18-25 in five different neighborhoods in İlkadım district of Samsun province and the results were evaluated because of the analysis of the data obtained from the field study. Pilot interviews were conducted with 3 ex-convicts between the ages of 40-45, who grew up in the neighborhoods where the fieldwork was carried out, about the neighborhood and their status of quitting crime.*

From the perspective of young people, "crimes committed willingly" provide satisfaction in the process of social identity construction and develop a sense of belonging through space. Another consequence of identification with the place is that young people's perceptions of justice are shaped in the context of the rules of the place. For young people, "crimes committed willingly" provide satisfaction in the process of social identity construction and develop a sense of belonging through space. "Involuntary crimes" are attributed to economic reasons. The influence of the social environment in meeting with crime is more prominent in the neighborhood, friends, and school rather than the family. Due to the economic inadequacies of their families, the expectation of their children to "bring money home", young people have the idea of earning income by committing crimes as a way of "earning money the easy way" rather than acquiring a profession through education and gaining economic gain.

In crime subculture theories, going beyond social norms and making money illegally appear as indicators of status.. Among young people, crime is instrumentalized as a means of acquiring status in the neighborhood as a social space. In addition, beyond their biological families, the people that young people call family are people from their cultural environment, whom they have met in the neighborhood where they grew up and with whom they have developed emotional ties. Young people are introduced to crime in childhood.

The neighborhood serves as a substitute, meeting the emotional needs that their families cannot fulfill.

Keywords: *Youth Delinquency, Types of crime, Place, Subculture, Samsun.*

GİRİŞ

Suç olgusu toplumsal olarak değerlendirildiğinde çoğunlukla dışarıdan bir bakışla “suç” ve “suçlu” kavramlarının neye karşılık geldiği ile ilgilenilmektedir. İçeriden bir bakışla ise suç işleyen, suç işlemeye devam eden ya da suç işlemeyi bırakmış kişilerin perspektifinden suç olgusuna bakılırsa suçu ortaya çıkaran sebeplerin ve koşulların öğrenilmesi kolaylaşmaktadır. Çocukluk ve gençlik dönemleri, suça bulaşmış kişilerin suç davranışına başlangıç yılları olarak ele alındığında bu dönemlere dair bilgi edinmek suça bütüncül bir bakış geliştirmede yardımcı olmaktadır. Genç yetişkinlerin suça bulaşmış olma durumuyla ilgilenen farklı disiplinler bulunmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, sosyal politika, çocuk gelişimi, sosyal hizmet, psikiyatri, pediatri, dini bilimler, hemşirelik, eğitim bilimleri, ekonometri, hukuk, adli tıp alanlarında çocuk ve genç suçluluğuna dair yapılan çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Çocuklar ve gençlerde suç davranışını açıklayan psikoloji kuramlarına bakıldığında bireysel faktörleri öne çıkaran yaklaşımlar; öğrenme kuramlarına dayalı açıklamalar, benlik saygısına dayalı açıklamalar; suç davranışını gelişimsel olarak inceleyen kuramlar karşımıza çıkmaktadır (Durak ve Durak, 2022: 201-227). Çocuk suçluluğuna dair sosyoloji alanında yapılan çeşitli araştırmalar vardır ancak genç suçluluğuna dair sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmada 18-25 yaş arasındaki gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamak amaçlanmaktadır. Genç yetişkinlik döneminde bulunan on genç ile yapılan derinlemesine görüşmelerle gençlerin suça dair geçmiş deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları da ortaya konmaktadır.

“Kavramsal bağlam oluşturma” alan yazın taraması yerine önerilen bir kavramdır (Glesne, 2015). Araştırma süresince farklı disiplinlerden okumalar yapılarak kavramsal bağlam oluşturulurken araştırmanın içeriğine ve kapsamına uygun kaynaklardan bahsedilmiştir.

Sosyal yapı teorisyenleri suçluluğun sebebi olarak ergenlerin içinde sosyalleştiği alt kültür grubunu görürler. Sosyal düzensizlik teorisinin kökenleri Durkheim’a kadar dayanmaktadır. Shaw ve Mckay çocuk suçluluğunun, toplumdaki sosyal düzensizliğin bir sonucu olarak aile ve mahalle gibi geleneksel birincil grupların sosyal kontrolünün bozulması sebebiyle ortaya çıktığını savunmaktadır (Bartollas & Schmalleger, 2017).

Çocuğun üzerindeki baskı ve içinde bulunduğu ortamın çocuğu biçimlendirdiğini belirten Durkheim, “eğer toplum bazı davranış biçimlerini

mahkûm ediyorsa, bunun nedeni bu davranış biçimlerinin toplumun bazı temel duygularına zarar vermesidir” demektedir (Durkheim, 2014: 21). Çocukluk çağından itibaren içinde yetişilen kültürün değerleri, normları çocuk tarafından içselleştirilmektedir. Sosyal ortamda çocuk bazı davranışlara dair değerler geliştirmektedir. Durkheim, aileler ve eğitimcilerin sosyal ortamın yalnızca bir parçası olduğunu söylemektedir. Durkheim, Tarde'nin “taklit” teorisinin, sosyal olayın zorunlu olmasından dolayı yayıldığını vurgulayarak sosyal olayın yayılmasının bir neden değil yalnızca sonuç olduğunu belirtmektedir (Durkheim, 2014: 36-41). Berger ve Luckmann'ın “sembolik evren” kavramı da Durkheim'in ahlaka dair düşünceleri ile yakındır. Sembolik evren, sosyal olarak nesnelleşmiş ve özne bakımından gerçek tüm anlamların dölyatağı olarak kavranır; tüm tarihsel toplum ve bireyin tüm biyografisi, bu evrenin içerisinde vuku bulan olaylar olarak görülür. Asıl önemli olan şey şudur ki; bireyin yaşamındaki olağan dışı (olağan dışı yani toplumdaki gündelik varoluşun gerçekliğine dâhil olmayan) durumlar da sembolik evren tarafından kuşatılır” (Berger and Luckmann, 2018: 143). “Özne kimlik”, ahlak anlayışını, hayat hikâyesini bir bütün olarak aktarmayı mümkün kılmaktadır.

Durkheim, Berger ve Luckmann'da karşımıza çıkan din ve ahlakın özne kimliğinin kuruluşundaki yerine bakılarak kişilerin suça dair deneyimlerinin de aynı çerçeveden bir biyografi olarak ele alındığı görülmektedir. Goffman (2019: 19-20), kişilerin bireysel deneyimlerinin toplumsal yanına şu şekilde vurgu yapmaktadır:

Kendisi için çok pahalıya mal olsa da bir yandan belli eylemleri yapmaya tövbe edip onları terk ederken, bir yandan da başka eylemleri yapmaya kendini zorlayarak farklı toplumlarda farklı şekillerde öz-saygısını göstermesi gerekir, çünkü bu davranışlar ya onun çok daha üstünde ya da aşağısındadır. Bir kişi, kendisine yüz verilen ve bu yüzü muhafaza etmesi gerektiği bir duruma dâhil olarak, olaylar geçip giderken bunların akışını gözetme sorumluluğunu alır... Kabul görmüş vasıflar ve bunların yüzle olan ilişkisi her insanı kendi gardiyanı yapar; her insan kendi hücrelerini seviyor olsa bile bu çok temel bir toplumsal baskıdır.

Durkheim'da sosyal olayın zorunluluk olarak ortaya çıkması durumu, Goffman'ın mikro perspektifinden kişinin kendi üzerinde kurduğu denetim olarak görülmektedir. Goffman'ın “istihbarat oyunu” olarak adlandırdığı bu durum kişinin davranışlarındaki dönüşlü süreçle kendi denetimini sağlamasıdır. Gündelik hayat, kişinin başkalarının gözünde olmak istediği haliyle, başkalarının kendine bakışını denetleyen bir oyun sahnesine dönüşmektedir (Durkheim, 2014: 58; Goffman, 2014: 21).

Sapma olgusu, mikro gelenekten ele alındığında sembolik etkileşimci yaklaşımın etkileri açık bir şekilde görülmektedir. Sembolik etkileşimcilik, suç ve sapma davranışının öğrenme ve etkileşim sonucunda ortaya çıktığını

vurgulayan sosyal süreç teorilerini besleyen önemli bir yaklaşımdır (Bingöl, 2022).

Lindesmith, Becker ve Schur gibi sosyal bilimciler, hukuki ve sosyal denetim mekanizmalarının verili normlarını doğrudan kabul etmek yerine toplumsal normları ve ahlaki sınırları aşan ya da ihlal eden bireylerin (alkolik, uyuşturucu kullanıcısı vb.) bu norm ve değerler karşısındaki düşünce ve davranışlarını, çevreleri ve toplumsal değerler ile etkileşimini “içerden” bir gözle ele almaktadır. Böylelikle toplumsal alanda sapkın olarak konumlandırılmış bireylerin nasıl bir süreçten geçtiklerine ve bir “sapkın” olarak nasıl kariyer yaptıklarına; “ahlaklı”, “namuslu” veya “normal” olarak tanımlanan bir kişilik ya da yaşam tarzı yerine sapkın olarak nitelendirilmelerine sebep olacak yorumların nasıl inşa edildiğine odaklanılmaktadır. Bu bağlamda sapma ya da sapkın gibi nitelendirmelerin verili ve sorgulanmadan kabul edilen bir kategori olmadığı, aksine sosyal etkileşimle inşa edilen bir kategori olduğu görülebilir (Collins, 2015: 267).

Becker, esrar kullanıcısının kariyerine odaklanan bir “sapkınlık” sosyolojisi çalışması yapmıştır. Keyif amaçlı esrar kullanmaya başlayanların, merak ile başlamaları daha sonrasında tekniği öğrenmeye götürmektedir. İçme tekniğini öğrenme, esrarın etkilerini algılamayı öğrenme, istikrarlı bir kavramlar dizisi geliştirme yani esrara dair jargona hâkim olma, etkilerden keyif almayı öğrenme, madde kullanım örüntüsü geliştirme, sapkın davranışını gizleme, alt kültür grubuna katılma yoluyla gizlilikten uzaklaşma, geleneksel ahlak ile yaşanan çatışmada esrar kullanan grupların alt kültüründe çözümler bulma ve neticede esrar kullanmayanların görüşlerini irrasyonel bularak esrar kullanımında serbestiyet kazanma meydana gelmektedir (Becker, 2017: 67-109).

Suç ve suçlu davranış doğrudan ya da dolaylı olarak bireysel, yapısal, psikolojik birçok değişken ile ilişkilendirilebilmektedir. Eğitim ve gelir düzeyi, aile yapısı ve aile ilişkileri, sosyoekonomik statü, yaşanan fiziksel ve sosyal çevre, yaş ve cinsiyet gibi demografik özellikler de suç veya suçlu davranış ile ilişkilendirilebilmektedir (Akgün, 2020: 15). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerinden biri olan eğitime dair problemlerin içerisinde boş zamanı değerlendirme konusu ihmal edilmektedir. Boş zaman suçluluğu kavramının ortaya çıktığı görülmektedir (Gökpınar, 2007).

Gençlik sosyolojisi ve suç sosyolojisinin kesiştiği noktadan genç suçluluğuna baktığımızda gençlerin yetiştiği sosyal çevrenin suç davranışı üzerindeki etkisi karşımıza çıkmaktadır. Miller’in alt sınıf kültürü ve suça yönelik değerler teorisi, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kimselerin kendilerine ait özel kültürleri, ilgi odakları ya da değerlerinin alt sınıf erkek çocukların suça yönelik davranışlarda bulunma olasılığını arttırdığı inancıdır. Suç, alt sınıf gençlere onlara dayatılan kurallara karşı kişisel bir bağımsızlık gösterme imkânı ve aynı

zamanda minimum çaba ile zengin olma ve kişisel statü kazanma ümidi sağlar (Bartollas & Schmallegger, 2017: 79-101).

Cohen 1955'te yayınladığı "Suçlu Çocuklar: Çete Kültürü" başlıklı eserinde suçlu alt kültüründen söz etmektedir. Ona göre, suçlu alt kültürü diğer alt kültürler gibi insanların yüz yüze geldikleri özel bir probleme cevap olarak ortaya çıkar. Reaksiyon formasyon süreci içinde alt sınıf gençleri, kendilerine arzulamaları öğretilen ama onun için de kendilerinin yetersiz olduğuna karar verilen orta sınıf amaçları ve normlarını reddederler. Orta sınıf standartları yerine onların zıttı bir dizi değer koyarlar. Kısaca Cohen, sınıf temelli statü memnuniyetsizliğinin suçluluğa destek veren alt kültürel değerlerin ortaya çıkmasına olanak verdiğini savunur (Günşen İçli, 2009: 24).

Yetiştikleri kültürün sahip olduğu özelliklerin, gençlerin suça bulaşmalarında etkili olduğu görülmektedir. Alt kültür teorilerinin suça bakış açısından genç suçluluğu, alt kültür grubunun mensubu olmak ile doğrudan ilişkilidir.

Thrasher'in "Çete" (Gang) isimli klasik çalışmasıyla temellendirilen alt kültür teorileri genelde, çocuk ve gençlik suçluluğunun ait olunan alt kültür ve bu kültürün statü gerekleri tarafından etkilendiği görüşünde yoğunlaşırlar. Cohen'in "Suçlu Çocuklar" (Delinquent Boys) çalışması suçun açıklanması için alt kültür teorilerinin gelişiminde ve suçluluğa yeni bir bakış getirmede başarılı olmuştur (Günşen İçli, 1993: 16). Cohen'in teorisi üzerine en ciddi eleştirilerden biri Travis Hirschi tarafından yapılmıştır. Hirschi, Cohen'in "statü tıkanıklığı"nın suçluluğu açıklayan güdüsel enerji kaynağı olup olamayacağını sorgulamıştır çünkü alt sınıf statüleri değişirse de birçok çocuk suçlu, sonunda kanunlara uyan vatandaşlar haline gelmektedir.

Türkiye'de çocuk ve genç suçluluğuna dair yapılan araştırmalara bakılarak "kavramsal bağlam oluşturma" sırasında; suç mekân ilişkisi üzerine az sayıda ve nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalarla karşılaşılmıştır (Bağış, 2022; Arıkan, 2020; Çoban, 2014). Genç suçluluğunu anlamak için nitel araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. 18-25 yaş arasındaki on genç ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede gençlerle mülakatlar yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacı, Samsun ili, İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu mahallelerindeki 18-25 yaş arasındaki suça bulaşmış gençlerin sosyokültürel çevrelerini; ailelerinin ekonomik durumlarının suç işleme davranışları üzerindeki etkisini; okul ve arkadaş çevresinin rolünü, sosyal bir mekân olan mahallenin etkisini saptamaktır. Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamayı hedefleyen bu çalışmada, İlkadım ilçesinde suç oranlarının yüksek olduğu belirtilen beş

mahalle seçilerek amaca yönelik örneklem grubu oluşturulmuştur. Mahallede yaşayan gençler suçu nasıl algılamaktadır, gençlerin suç ile tanışmaları nasıl gerçekleşmektedir, suç işleme süreçlerinin gelişimi nasıl seyretmektedir, gençlerin işledikleri suç türleri nelerdir, işlenen suçun türüne özel kavram setleri nelerdir, gençlerin yaşadıkları mahallelerin suç işleme davranışları üzerinde etkisi var mıdır, gençlerin işledikleri suça bakış açısı nasıldır, ailenin ve okulun gençlerin üzerindeki etkileri neler olmaktadır sorularına yanıt aranmaktadır.

I.YÖNTEM

Genç suçluluğunu anlamak için nitel araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. 18-25 yaş arasındaki on genç ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. 40-45 yaşlarındaki üç eski hükümlü ile mahalleye dair bilgi edinmek için pilot görüşmeler yapılmıştır. 01.10.2023-15.11.2023 tarihleri arasında alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama teknikleri yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar ve alan notlarıdır.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmaktadır. Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede gençlerle mülakatlar yapılmıştır.

Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamayı hedefleyen bu çalışmada, İlkadım ilçesinde suç oranlarının yüksek olduğu belirtilen beş mahalle seçilerek amaca yönelik örneklem grubu oluşturulmuştur.

Araştırmada, nitel araştırmadaki yorumlamacı yaklaşımlardan durum çalışması (*case study*) kullanılmıştır. Durum araştırmasında, katılımcı gözlemler, derinlemesine görüşmeler ile elde edilen veriler derinlemesine ve boylamsal olarak incelenmektedir; yazım aşaması genelde betimsel ve bütüncül olmaktadır (Glesne, 2015: 30).

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği mahallelerdeki suç alt kültürü, gençlerin perspektifinden aktararak gençlerin işlediği suçlarda sosyal mekânın nasıl bir rol oynadığı alan çalışmasından elde edilen bulgular üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmanın en temel sınırlılığı ise aracı kişi ile erişimi sağlama ve katılımcıların güvenini kazanmadır (Creswell, 2018: 148).

II.BULGULAR

Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede on gençle mülakatlar yapılmıştır. Birbirine çok yakın olan bu mahallelerde büyümüş 40-45 yaş arasındaki üç eski

hükümlü ile pilot görüşmeler gerçekleştirilerek saha çalışmasının yapıldığı mahalleler ve daha önceden gerçekleştirdikleri suçlar üzerine görüşülüp suç işlemeyi bırakma süreçleri ile ilgili sorular yöneltmiştir.

Tablo1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Suç Türü
K-1	21	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-2	19	Kadın	Hırsızlık
K-3	21	Kadın	Bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık; uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-4	22	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-5	20	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-1	25	Erkek	Hırsızlık, Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-2	21	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-3	24	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kavga
E-4	22	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık
E-5	24	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama
P-1	43	Erkek	Hırsızlık; kasten yaralama
P-2	41	Erkek	Hırsızlık; Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama
P-3	45	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama

II.A. PİLOT GÖRÜŞMELER

Cezaevi geçmişi olan 40-45 yaş arasındaki üç görüşmeci hırsızlık, okul yakma gibi küçük suçlar olarak gördükleri suçlara erken yaşlarda başladıklarını belirtmişlerdir. Suç ile ilişkilendirme süreçlerinde ekonomik yetersizliklerin, sosyal çevrenin, bireysel arayışların ve liderlik gibi bireysel özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Pilot görüşmelerdeki katılımcılarda ailede suç davranışında bulunan yoktur. Ancak ailedeki gelir düzeyi düşüklüğü suçta yönelten bir faktördür. Eski hükümlü olan üç katılımcı da cezaevinden çıktıktan sonra cezaevi öncesi ve cezaevi sonrası ayrımı yapmıştır.

Zamanında bizim paramız yoktu cebimizde. Anamız babamız para veremiyodu. Gidiyoduk inşaatlardan kablo çekiyoduk. Benim emsallerimden parası olmayan herkes yapmıştır bunu. Para yok parasızlık napiyo seni suça teşvik ediyodu. Parası

olan yok mu adrenalin seven de vardı ihtiyacı yoktu ama heyecan seviyordu. Bi seferinde hiç unutmam evden banyo kazanı çaldık. On iki yaşındaydım (P-2).

Ailemde hiç sıkıntılı insan yok. Babam hayatı boyunca hiç nezarete girmemiş. Biz de tam tersi küçük yaşta alkol aldık, okulu yaktık kovulduk başka şehirde okuduk. Ama maddi olarak durumumuz çok iyiydi. Babam kamuda çalışıyordu. Ama biz de meyil mi diyelim artık şartlar mı, bir de hep böyle liderlik şeyi vardı çocukluktan beri bende. Belli bi yaşa geldik yanıma beş altı tane çocuk olunca ona ateş etmeye başladık sonra hasım sahibi olduk. Çelik yelekle gezmeye başladık. Samsun da iki üç araba gezmeye başladık. Onlar bize ateş etti biz ona. Onun peşine değişik suçlar geliyo. İsmi duyulunca birisi geliyor diyo ki baba diyo ondan bi alacağım var bu sefer o tip işlere yöneldik niye tahsilat. Bu sefer sana bi şey daha geliyor çevren daha çok olunca bu sefer sana abi diyen abim demeye başlıyo sonunda on tane oluyo sen daha böyle şey yapıyorsun...Cezaevi serüveni başlıyo, sonra da durulma serüveni başlıyo cezaevinden çıkınca durabilirsen tabii duramazsan devam. Cezaevinden çıkalı üç sene oldu. Üç senedir hiçbir şeye karışmıyom (P-1).

Çok iyi niyetliydim halbuki. Ama baktım ki insanlar pirana gibi olmuş o gelen farklı o gelen farklı. Benim gibi iyi insan bir anda canavar oldu. Farklı kişilerle tanıştığın zaman seni suça yönlendiriyorlar. Suça yönlendiğin zaman para geliyor cazip geliyor sen de kaymaya başlıyon farklı taraflara doğru (P-3).

II.A.1.Sosyal Mekân Olan Mahalledeki Kültürel Ortam

Mahallede kendi içlerinde de hasım olurlar düşman olurlar. Ama o mahalledeki düşmanın başına dahi dışarıdan bi şey gelse o onu ölümüne korur bunun getto denmesinin sebebi budur zaten. Kimse kimseyi bırakmaz. Evet kendi onu öldürebilir ama başkasına öldürtmez dışarıdan. Ya da kendi ona bi zarar verir ama başkasına verdirtmez. Bu yüzden zaten mahalledir, bir sokak değildir şehir değildir. Çünkü herkes iç içe. Herkes birbirini korumak için o mahallede. Birbirinin hayatını devam ettirebilmek için, birbirini sağlam bi şekilde gün yüzüne çıkartabilmek için orada. Bu işin aslında temeline baktığın zaman da bu uyuşturucu satılıyo mesela o ondan alıyo o ona götürüyo derken bi iş dönüyo şirket gibi. En baştan en dipteki kullanıcıya kadar. Satıcıdan temin ediciden daha doğrusu temin edicisi, ara bulucusu, götürücüsü, vericisi, içicisi. Bi piramit, en baş ve en son. Bu olduğu için zaten mahalle oluyo. Bu olduğu için bu insanlar birbirine ölümüne kilitleniyo (E-3).

Sosyal mekân, fiziksel bir mekânın içinde bulunan insanların ilişkileriyle örülen bir sosyal çevre özelliğindedir. Kişiler arasındaki ilişkiler “normal” ve “anormal”in sınırlarını belirlediği gibi sosyal mekânda kurulan ilişkiler de mekânda yaşayan kişilerin “suç”, “suçlu”, “adalet” kavramlarına bakış açılarını da belirlemektedir. Bu çalışmada sosyal mekân olarak gençlerin içinde yetiştiği, sosyal kimlik kazandıkları ve suç davranışını öğrendikleri mahallenin genç suçluluğundaki etkisi ön plana çıkmaktadır. Mahallenin, aile gibi çocuk üzerinde birincil bir rol oynadığı görülmektedir.

İnsanlar hayatta kalmak için bazı kurallar koyduğu için kendi mahallelerinde orda mesela birinin bi şeyini çaldın gidip seni asla bi polise söylemez gidip şikâyetçi olmaz. Kendi adaleti neyse onu uygular. Şu mu sen onun malını çaldın di mi kendi adaleti neyse onu uygular. Eli kesilecek mi kesilecek adalet bu ötesi yok. Ama dışarıdan biri gelip sana adalet sağlamaya çalışırsa ona da o izin vermez. Çünkü sen onun mahallelisin, kardeşisin baktığın zaman. Çünkü o ona izin verirse dışarıda şu olacak ben bu mahalleye gittim elimi kolumu sallaya sallaya da girdim buna da bunu yaptım kimse de bana bi şey diyemedi bi nevi itibar. Kural sevmeyenler çünkü kendi kuralları var. Üç kişilik bi aile ama baktığın zaman o koskoca bütün bi mahalle tek bi aile. (E-1).

Mahalle kendi içinde kapalı bir grup olarak dışarıdan olanların bilmediği kuralları grup içerisindekilerin içselleştirdikleri sosyal bir mekân olmaktadır. Mahallenin yalnızca grup içerisinde anlamlı olan bu kuralları, mahallenin kültürü bir alt kültür grubunun özelliklerini taşımaktadır. Mahalledeki bireyler arasında “aynı tabaktan yeme”; “cebindeki beş lirayı paylaşma”; “bir annenin herkesi annesi olması”; “kadınlara ve çocuklara saygı duyulması” gibi dayanışma pratikleri vardır. Katılımcılara “Mahalleniz sizin için ne ifade etmektedir?” sorusu yöneltildiğinde verdikleri yanıtlarda suç alt kültür teorilerindeki, alt kültüre özel niteliklerin suç davranışının ortaya çıkmasında oynadığı role rastlanmıştır. Sosyo-ekonomik şartlar mahalledeki kişiler arasında dayanışma pratiklerini, duygusal bağın gelişmesini meydana getirmiştir.

II.A.2.Suç Alt Kültürü: Mahalle

E büyüdüğü yer belli, gördüğü hayat, yaşadığı sokaklar belli. Kendini bu işe ister istemez sokuyo çevresinden kaynaklı. Bakıyo çevresindeki kişi, onu satıyo bunu satıyo, e para kazanıyo, lan diyo ben niye yapmayayım, yaptıkça yaptıkça çevre yapıyo, kendini tanıtıyo insanlara (E-1)

Ben zaten lise çağlarında büyüdüğümüz mahalleler, bulunduğumuz ortamlar, bulunmak zorunda kaldığımız ortamlar bize abilik ve büyüklük yapmak zorunda kalan insanların ortamları olsun zaten biz bunun içinde büyüdük. O dönemler çocuk olduğumuz için çok şey yapmıyoduk bu şekilde bakmıyoduk tabii konuya ama ondan sonra lise çağlarında birazcık daha aktif olduk. Bu şekilde yapmıyoduk tabii direkt satıcı olarak olmuyodu ama aracılık ne bileyim satın alım kendi keyfimiz için satın alım yapıyoduk ya da aracı oluyoduk birisine tanıdıklarımız olduğu için ama şimdi şu son dönemde gene yapmazdım gene yapmayacaktım çünkü işi gücü mesleği olan adamdım yani ama şu son dönemde maddi olarak sıkışık olduğum için ve ekstra olarak ailem de olmadığı için arkamda duracak ailem de olmadığı için ekstra olarak kendime gelir üretmek için para kazanabilmek için yapmak zorunda kaldığım bir iş bu benim için yani sağda solda bunu ben nasıl diyeyim sana bak ben bunu yapıyorum işte torba tutuyorum falan uyuşturucu satıyorum çok havalıyım çok coolum mentalitesi ile yaklaşan birisi değilim. Yapmak zorunda kaldığımız için, bu bizim yapabileceğimiz ek iş olarak kazanabileceğimiz hemen hemen tek iş, yani kendi işim dışında günlük işim dışında yapabileceğim tek iş olduğu için bunu yapıyorum. Bu benim gerek

mahallemden gerek büyüdüğüm yerden gerek ki şu anki maddi durumumla alakalı. Yani bu kadar (E-2).

Genç suçluluğunda alt kültür grubunun etkisi temel iki kategoriye ayrılmaktadır: Gençlerin ailelerinin ekonomik yetersizlikleri ve buldukları sosyal çevrenin kültürel yapısı. Ailedeki maddi yetersizlikler, çocuğun maddi imkânlara ulaşabilmek için sosyal çevresinin değerlerini içselleştirmesine yol açmaktadır. Arkadaş çevresi ve okul suça bulaşmada etkili olmaktadır.

Arkadaş aklı. Ya da aile içerisinde için birisi varsa ondan da bi merak uyanabiliyor. Kimse sigara bile içmiyor benim ailemde. Mahalle, okul, bizim okulda gördüm. Ortaokul. Maddi gelir düşük mahallelerdeki çocuklara maddi bi yardım yaparlarsa bi burs bağlarsa onun önünü açarlarsa başka iş bulurlarsa ya da herhangi bi yardım öyle önüne geçilebilir. Çünkü çoğusu parasını kazanmak için yapıyo. Ötekinin de ötekisinin yani ötekileştirilmişsin tamamen. Sistemin dışında kalan mahallelerdesin (K-3).

II.A.3. Mahalledeki Gençlerin Suç Davranışı ile Tanışması

Uyuşturucu çok geniş bir çerçeve. Kokaininden çakmak gazına kadar uzanıyo. İlk deneyimim çakmak gazımdı. Kaç dokuz yaşında mı neydin herhalde, hatırlamıyom öyle ne zaman olduğunu. O semalarda, o civarlarda bi yaşıyordum. O çakmak gazıydı baktım kafam çok güzel oluyo içtim bi süre yani çektim bi süre sonradan değişik varyasyonlarıyla tanıştım. Sentetik haplarından kimyasal haplarına (E-2).

Hırsızlık çok küçükken yaptım çocukken. On üç on dört. Ama bu çocukluğa dayanıyo. Aileme dayanıyo. Maddiyat. İlk başlangıcı hatırlıyorum o zaman çocuğum yedi belki altı yedi yaşlarındayım. Şeyde hamburger yerken annemle bi telefon buluyoruz annemle hamburger yemeğe gittik. Diyorum anne bunu alalım mı çok beğendim. Annem babamı arıyo burada bi telefon bulduk. Babam diyo alın kimse yoksa ve biz o telefonu alıyoruz. Çünkü ben istiyorum telefon diye tutturucam alamayacaklar ekonomik düzeyi düşük bi aile. Neyse onu alıyoruz kullanıyorum kırana kadar. Ben çocuğum altı yedi yaşlarında bi çocuk etrafında ne varsa anne babası neyi gösterirse onu kapar. Ben bi şey istiyorum anne bunu alalım diye hop cebe indiriyor. Kimse görmez nasıl olsa diye. Ben bunu görünce ilerleyen yaşlarda ergenliğimde cebimde param yoksa istediğim bi şeyi almak için onu kolayca çekinmeden alabiliyor duruma geldim. Marketten atıyorum. Cebimde param varken yapmıyordum ama fazla param olmadığında yapıyordum mesela. Aç kaldığım dönemde gidip döner alabiliyordum mesela dışarıda takılıyoruz arkadaşlarımızı eve gitmemişiz çocuğum ama o zaman on iki on üç yaşlarındayım bunu keyfi yapmaya başladık bi ara arkadaşlarla. Hani markete gittim kozmetik malzemesi alalım saçımızı boyayalım. Ama cebimizde para yok bi etkinlik yapıcaz atıyorum kızlarla hadi saçımızı boyayalım yapan da arkadaşlarım var e o arkadaşlarım da alıyo onu gidiyoruz alıyoruz yapıyoruz. Ya da bisiklet alıyoruz mesela gece canımız sıkıldı hadi şuradaki bisikleti alalım. Bağlı olmayan her türlü bisikleti. Bundan dolayı böyle çocuk mahkemelerine falan çıkmışlığım oldu birkaç kez. On dört yaşındaydım on üç. Bisiklet hırsızlığından yardım yataklıktan direkt ben çalmadım ama erkek arkadaşım

çalmıştı mesela. Para cezası kesildi bitti geri verdik. Ama bu keyfi bi olaydı bi zaman sonra ihtiyaçtan ziyade bunu yapabildiğini gördükçe e bundan çekinmedikçe keyfi olarak da yapmaya başlıyorsunuz (K-2).

Katılımcıların 18 yaşından sonra işledikleri suçların çocukluk döneminde tanıştıkları suçlarla bağlantısı olduğu ve çocuklukta suç davranışlarının genç yaşlarında da sürdüğü görülmektedir. Bir sonraki kısımda suç işleme süreçlerine değinildiğinde çocukluk ve gençlik arasındaki süreklilik ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar arasında suç ile tanışmada toplumsal cinsiyete göre farklılıklarla karşılaşmıştır. Katılımcılar uyuşturucuya dair suçlarla aileleri dışında mahallede tanıştıklarını söylerken hırsızlık suçunda toplumsal cinsiyete dayalı bir farklılaşma vardır. Kadın katılımcılar hırsızlığı ailelerinde görerek tanıştıklarını belirtmişlerdir.

II.A.4. Mahalledeki Gençlerin İşledikleri Suçların Türleri ve Suç İşleme Süreçleri

Bi uygulama var. Oradan ben bu abaza dayıları fark ettim. Bi ara böyle maddi olarak sıkıştım. Para bulamadığım bi dönem olmuştu. Sıfır maddiyat. Ailemden destek alamıyorum. Dedim en iyisi gireyim bu uygulamadan abaza erkekleri aç olan erkekleri size şov yapıcım diyeyim dolandırayım. Sonra kaçayım. Diyorum merhaba naber nasılsın biraz sohbet ediyorum önce güvenini kazanıyorum. Ondan sonrasında yani ondan emin olduktan sonra diyorum sana işte ücretli şov yapayım bebeğim falan filan ne kadar mebla istiyosam adam atıyo sonra engelliyorum. Beş altı kişi günde on kişi falan yolunu buluyorum yani. Minimum o senin istediğin meblağa bağlı bi durum minimum yüz lira minimum elli lira. Maksimum bin lira altı yüz lira attığı da oluyo muhabbetini sohbetini sevmişse (K-3).

Canım sıkılıyodu. Facebook'ta fake hesap açıp dayı dolandırıyodum. On üç yaşındayken. Evlilik gruplarına giriyorum. İki üç post atıyorum zaten dayılar takip isteği atıyo. Birkaç tanesiyle flört ediyorum üstüne iban atıyorum falan. Bunu bunu yaparsan sana fotoğrafımı atarım ya da videomu atarım diyodum. Başka ifşa gruplarından kadın ifşası gruplarından galerim vardı. Ordan atıyodum. mesela anlık at diyodu bana bi fotoğraf atıyodum ama o fotoğrafın orada çekilmiş dört beş şeyi var bende. Anlık at diyodu. Atıyodum bu sen değilsin ki bi daha at diyodu. Atıyodum. İki yap diyolardı aynı fotoğrafın iki yapılanı falan vardı. Kız arkadaşım vardı ses istedikleri zaman ona attırıyodum. Sonra bayaa asgari ücret o zaman bin iç yüz lira mı ne ben bi haftada iki bin altı yüz lira falan almıştım. Öyle yedim o parayı da (E-4).

Yani bunu gram gram yapıyoken büyük ticarete girmeye başlıyo çünkü hem ona göre çevresi oluşuyo bi zaman sonra hem de ona göre müşteri kitlesi oluşuyo. Çok fazla işin içinde bulunduğu süre boyunca (K-4).

Gençlerin suç işleme süreçleri işledikleri suçların türlerine göre farklılaşmaktadır. Bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık suçunu işleyenler

çocuk yaşta suç davranışını göstermeye başlamıştır. Ailelerinin ekonomik yetersizliklerinden dolayı para elde etmek amacıyla bu türden dolandırıcılık ile başladıklarını söylemektedirler. Uyuşturucu kullanımı, bulundurma ve satışı ile ilgili suçlara bulaşan gençlerle ilgili bir sonraki kısımda detaylı bilgi verilmektedir.

II.A.5. Çakmak Gazı Kullanmaktan Uyuşturucu Satışına

Uyuşturucu satan gençlerin sosyalizasyon sürecinden geçtikleri ve sahip oldukları alt kültür, uyuşturucu kullanımından satışına varan bir çarkın nasıl döndüğünü göstermektedir. Gençlerde uyuşturucu kullanımından aracılığa ve satıcılığa giden süreç “Uyuşturucu ile nasıl tanıştınız?” ve “Uyuşturucu satışına nasıl başladınız?” sorularına verilen yanıtlar üzerinden anlatılmaktadır.

Gene lisedeydi ya. 16-17 yaş. Lise. 11. Sınıf. O da aracılıktır. Aracılıkta da torbacılıkta da çok değişen bi şey yok. Aracı olacağıma malı ben alayım ben vereyim diyo. En temelindeki kişinin ilk içtiği uyuşturucuya nasıl başladığı. Mesela bana o çakmak gazını ilk gösteren kafa yapıyo diye veren ortaokulda, arkadaşım gösterdi bana. Kanka çakmak gazını çekince çok güzel kafa yapıyo diye. Merak, çocuk akli. Çakmak gazı bi şey olmaz dersin asılayım iki tık. Baktın kafan güzel oldu. Çok vefat eden var çakmak gazından bu arada... Ego için ortam için. Ben mesela cebime beş gram cigara koyayım gider bi mekâna oraya gideyim selamın aleyküm diyeyim içeri gireyim ben o gün çok güzel bi ortam yaşarım sadece o cebimdeki beş gram esrarla (E-2).

Uyuşturucu satan gençlerin uyuşturucu ile tanışmaları 18 yaşından önce gerçekleşmektedir. Bu dönemde mahallede ve arkadaş çevresinde tanıştıkları uyuşturucuya giriş niteliğindeki çakmak gazının çocuklar arasında yaygın olduğu görülmektedir. Tanışmanın ardından temin etme yoluna girenler, süreç ilerledikçe aracılığa ve neticesinde satıcılığa yönelmektedir. Uyuşturucu madde ile tanışmadan sonra gelişen süreç hızlı ilerlemektedir. Mahalledeki çocukların çocuk yaşta uyuşturucu kullanmaya başlamasıyla genç yaşta uyuşturucu satıcısı olması arasında çok kısa bir zaman dilimi vardır. Ancak hiçbir genç ailelerinin haberdar olduğundan bahsetmemektedir. Çocukluk ve gençlik döneminde ailenin denetiminin bu beş mahallede büyüyen kişilerde az olduğu görülmektedir. Toplumsal denetimin olmasına rağmen uyuşturucu kullanımının nasıl yaygın olduğu ile ilgili sorular akla geldiğinde esasında “hangi uyuşturucu kullananlar” sorusunun sorulması gerekmektedir. Çocukların uyuşturucu kullanımında ise alt kültürlerde ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği öncelikli bir sorundur.

Uyuşturucu kullanarak eğlenen ortamlarda takılan birisinin de uyuşturucuyu bi kere kullandıktan sonra başka bi ortamda, o ortamdaki uzak başka ortamlarda, normal ortamlarda takılması imkansızlaşıyo çünkü ne mutlu oluyo ne eğlenebiliyo onun artık eğlenebileceği ve mutlu olabileceği tek ortam o insanların ortamı oluyo (K-5).

Ama ben de çakmak gazıyla başladım mesela ortaokuldayken. Genelde küçük uyuşturucularla başlıyorsun. Sigara içiyosun, alkol içiyosun. Çakmak gazı çekmiş olabilirsin. Atıyorum mazot bile koklasan ona bi yatkınlığın oluşuyo yani herhangi bir şeyden farklı algıya girmen yeterli oluyo. O sende bi yatkınlık oluşturuyo yani. Küçük yerde büyümüş insanın da uyuşturucu yatkınlığı çok daha yüksek oluyo. Çünkü yapacak aktiviteleri çok daha az. Gelir düzeyi çok daha düşük olduğu için kafasını dolu tutacak herhangi bir şeyi olmadığından farklı bi eğlence alanına yönelemeyeceğinden en temiz ve en uygun şekilde en konforlu şekilde evinde uyuşturucu bulmayı görüyo yani... Kendi satınca daha karlı ve daha kazançlı. Riski de daha az (K-3).

Uyuşturucunun kullanıldığı ortamlarda sosyalleşen gençler, uyuşturucu satıcısı gençlerin alt kültürüyle tanışmaktadır. Bu sebeple mahalle gençlerin uyuşturucu satışında önemli bir faktördür. Toplumun başka kesimlerinde uyuşturucu bulmak farklı ortamlara girme ihtiyacını doğururken bu mahallelerde uyuşturucu ile tanışan gençlerin uyuşturucu satanların alt kültürüne dahil olmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Aksine eğlence kültürü de mahallelerde uyuşturucu kullanımı ile bağdaştırıldığından gençler eğlenme yoluyla girdikleri uyuşturucu kullanımını, aracılığa ve satıcılığa taşımaktadır. Alt kültürdeki eğlence anlayışı suç alt kültürüne aidiyet yolunu açmaktadır.

O beni arıyo müşteri var aradan ben de pay yiyom tamam sıkıntı yok. Ben ona malzeme veriyom o parayı alıyo kendi payını alıp benim paramı veriyom. Ya da şöyle bi şey oluyo ikisi de bunu kullanıyo ben de satıyom. Örnek veriyorum bugün ulaşılmaması en kolay uyuşturucu ne lyrica (likra). O beni arıyo. Ben bi kutu likra alcam. O da beni arıyo. Bi kutu likra veriyom haberin olsun. Ne kadar bin altı yüz lira bin sekiz yüz lira. Ben ona verdim. O da diyo ki ben parasını istemiyom bana içinden bi tablet ver. Kendi bu sefer işte kullanmaya başlıyo. Kendini böyle tatmin etmeye başlıyo. O tableti bedava aldı di mi tableti satıyo. Altı yüz liradan birine veriyom. Al kanka sana likra tablet vereyim benim paramı ver. Bu sefer işte aracılık bu. Torbacılığa dönüyo iş. Bunu bir yapıyo iki yapıyo. Üç yapıyo beş yapıyo bi bakıyo adam sürekli bundan malzeme istemeye başlıyo. O da sürekli malzeme tedarik etmeye başlıyo. Buna bağlanıyo. Buna bağlanmasının sebebi de tamamen dediğim olay. Ortam, çevre tamamen (E-3).

Tak tak iki telefon ona aracılık iki yüz lira cepte. Benim şu an içmeyen tek bi arkadaşım var mıdır ya var da onlarla çok nadir takılıyorum (E-4).

Becker'in esrar kullanıcıları üzerine yaptığı çalışmada esrardan keyif almayı öğrenmek esrar kullanıcısı olma için temel şarttır (Becker, 2017: 83). Aynı mekanizma bu çalışmada da gençlerde uyuşturucu kullanmadan aracılığa ve satıcılığa giden süreçte işlemektedir. Bir uyuşturucu kullanıcısı gencin, mahallede uyuşturucu satıcılarının arasına girmesinin uyuşturucu ile tanışmadan sonra çok hızlı gerçekleştiği görülmektedir.

II.A.6. Uyuşturucu İçin Kullanılan Kavram Setleri (Temel Mekân Jargonları)

Her uyuşturucunun lakabı var. İşte lyrica denen sentetik hap “leyla abla”, “samsunspor”; esrar “esra abla” derler; met denilen kimyasal uyuşturucu metanfetamin “metin amca” derler “metin usta” derler; kokaine “pudra” derler; ekstazi denilen hapa farklı farklı isimler takarlar üstündeki logoya göre işte ne bileyim “Ferrari”, “bugatti”, “bugs bunny”; eroin mesela Türkiye’de çok ben daha mesela rastlamadım kendi mahallemde. Çok pahalı bi uyuşturucu en pahalı uyuşturucu “Eray abi” derler. Her uyuşturucunun farklı farklı kodlamaları var herkesin kendi içinde. Polisler de artık göre göre öğreniyor adları. Ama mahallelerde her şeyin bir lakabı vardır. Açık açık hiçbir şeyi konuşmazlar. Uyuşturucu öncekiyle bile lakaplarıyla döndürürler. Telefonlarda özellikle konuşmazlar. Telefonda lyrica isteyecekse işte “leyla abla”ya ulaşabildin mi elinde fazla forman var mı fiyatı ne ya da “esra abla”ya ulaşabildin mi kanka ulaşamıyom arıyom arıyom telefonu kapalı bi şey mi geldi başına. İşte “metin amca” nerelerde elini öpmeye gitcem. “Eray abi”yle görüşsem olur mu bayadır görüşmüyoruz özleştik gibi terimler döner. Bu da işte mahallelerden çıkmış tamamen kendi jargonlarıyla üretilmiş kelimeler yani. Samsun’da bi gencin en rahat ulaşabileceği uyuşturucu lyrica sentetik hap. Bunun çeşitleri pregabalin, xanax, symra, gerica Samsun’da bir gencin çok rahat elini kolunu sallaya salaya ulaşabileceği uyuşturucular. Onun harici esrar, kenevir marihuana, Jamaika, skunk, bonz, kubar bunlar da çok rahat elini kolunu sallaya sallaya ulaşabileceği uyuşturucular. Met, metanfetamin şu an özellikle Samsun da en popüler olan. Çünkü hem ucuz hem şunun gibi cayır cayır patlayarak gidebiliyor önümüzden giden gömleklili arkadaş var ya onun gibi. Hem ucuz bi madde hem yüksek derecede bağımlılık yapan kullanan bağımlısını sanki dünyanın kralymış gibi. Halüsinasyonlar gösteren bi madde. Bu yüzden hem ucuz olduğu için hem gençler arasında en yaygını. Bağımlılığı en kötü olan maddedir. Bi zaman sonra artık vücudunda organların iflas etmeye başlar. Zayıflarsın yemek yedirmez uyku uyutmaz. Yediğini kusarsın su içemezsin. Sıcak içemezsin. Bi nevi zombileştirir insanı. Git gide öldürür. Onun haricinde lyrica bağımlılığı kötü olan uyuşturuculardan biri de. İnsanı krizlere sokar. Yataklarda böyle bağıra bağıra kendini kitlersin. Esrarın çok bi bağımlılığı yoktur esrar çünkü baktığın zaman kimyasal bi uyuşturucu değil. Bugün tohumunu attığın zaman toprakta az suyunu ışığını güneşini eksik etmediğin zaman büyüyün bi yaprak maddesi. Üç çeşiti vardır esrarın sokak jargonunda bi güldüren derler bi ağlatan bi de bayıltan. Tavsiye eder miyim hiçbiri bence kullanılmamalı. İnsan çünkü bazı gençler acılarını, içlerindeki siniri öfkeyi atmak için uyuşturucu kullanıyor bence kullanılmamalı. İnsan öfkesini veya üzüntüsünü sinirini her neyse başka yöntemlerle atabilir. Ben bunu savunuyorum (E-1).

Görüşme yapılan gençlerden yaşı en büyük olan E-1, çocuk yaşta mahallede uyuşturucu ile tanışan katılımcılardan biridir. Uyuşturucuyu “kolay yoldan para kazanma yolu” olarak çocukluğunda tanıdığı ancak suç işlemeyi bıraktığını söylemektedir. Yaşın suç işleme üzerindeki etkisi mahalledeki gençlerin suç ile

tanışmalarında çocukluğa dayanmaktadır. Katılımcılar arasında suç işleme davranışını bıraktığını belirten yalnızca bir katılımcı olmuştur.

II.A.7.“İstemeyerek İşlenen Suçlar”: Kolay Yoldan Para Kazanma ve Eğitimin Devre Dışı Kalması

Mesela torna ya da işte bilgisayar okudu, kazandı, bir şeyler yaptı çocuk. E baktı lan zaten gecekondlu mahallesinden geliyor, üniversiteyi de kazandığını varsay gitti üniversiteye başka bir şehre. Samsun da yaşıyor gitti Eskişehir’i kazandı mesela. Elektrik elektronik kazandı gitti çocuk. Okuması lazım, okuması için para lazım, doğru mu? Bu çocuğun parası yok. Çocuğun bi geliri yok. Çocuğun ailesinin ona destek çıkabilecek şekilde parası yok. E naptı bıraktı okulu geldi geri. Naptı para kazanması lazım. Çalışacak, yetmeyecek, yetmiyor. Asgari ücret aldı naptı eve bir alışveriş yaptı, elektriğini ödedi, suyunu, doğalgazını ödedi. Bomboş kaldı. Daha ay sonu gelmeden para bitti. Ay başında bitti, yattığı gibi bitti maaş. Daha 18 19 yaşında bi çocuktan bahsediyoruz. Napacak bu çocuk? E zaten dediğim gibi geçmişte ailesinden bir şeyleri görmedi, bir şeyleri yaşamadı. Hayatla çok erken yaşta tanıştı. Hani derler ya hayatın tokadını çok erken yaşta yedi (E-2).

Ben üniversite okuyacaktım. Ailem bana okuma bize para ver dediler. Çalış para ver dediler. Oku demek var oku demek var. Annem tamam oğlum git oku dedi ama gönülsüz yani hani. Git oku. Gidicem okuycam üstüne çalışcam üniversite okurken bide annemlere para göndericem. Benden istedikleri buydu. Ben dedim ... dedim ne okuycam o zaman dedim. Siz bana para göndermek yerine dedim. Bunun aileyle bi alakası yok. Bizim maddi durumumuz yeni düzeldi zaten ben çalışmaya başladıktan sonra düzeldi. Ama hala kötü. 18 yaşında mutfak şefiydim. Ama ailem destek çıkmadı. Destek çıkılsaydı şu an çok farklı bi yerde mesleğimi icra ediyodum (E-3).

Maddi gelir düşük mahallelerdeki çocuklara maddi bi yardım yaparlarsa bi burs bağlarsa onun önünü açarlarsa başka iş bulurlarsa ya da herhangi bi yardım öyle önüne geçilebilir. Çünkü çoğusu parasını kazanmak için yapıyo (K-3).

Ailelerinin ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirme” beklentisi olduğundan gençlerde eğitim yoluyla meslek edinip ekonomik kazanç elde etmektense “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işleyerek gelir elde etme düşüncesi oluşmuştur. Ayrıca büyüdükleri mahallelerdeki okul ortamlarında da işledikleri suçlar üzerinden damgalandıklarını belirtmişlerdir: “Bugün benim okuduğum ortaokula git herhangi bir hocayı çevir adımı söyle, arkadaşımın adını söyle. Lanet olsun derler” (E-1).

II.A.8.“İsteyerek İstenen Suçlar”: Statü Kaynağı

Suç alt kültür teorilerinde toplumsal normların dışına çıkma ve illegal yollarla para kazanma, statü göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zaten büyüdüğümüz mahalle belliydi gördüğümüz şeyler belliydi. Lan dedik ki madem herkes bizi ezmeye kalkıyo biz niye ezmeyelim. Ben niye ezmiyom abi dedim. Hep bizi eziyolar. Ondan sonra bi başladık bir derken iki iki derken üç. Öyle öyle ben bi baktım koskoca mahallede ben istediğimi yapabiliyom. Herkes... saygı duymaya başladı. Bi şeyleri yapmaya başlıyon, bi şeylere ulaşmaya başlıyon. Para kazanman şart zaten. Hayatta kalcan. Yaşamak zorundasın. Diyon ki üç beş genç var mı var tamam e napalım. Kardeşim şunu al git sat. Bin sekiz yüze sat sekiz yüzü senin bana binini getir. Örnek veriyom bu oluyo. Çünkü sen de bunu gördün. Senin bi büyük neslin de sana bunu yaptı. Naptı oğlum para harçlık istiyon mu? Ha istiyom abi al şunu götür şu fiyata ver gerisi de senin cebine harçlık olsun. Tamamen ortamdan kaynaklanıyo yani (E-5).

Gençler arasında da suç, sosyal bir mekân olarak mahallede statü edinimi için araçsallaştırılmıştır. Gençlerin yaşadıkları mahallelerdeki alt kültürün değerlerinden biri de “güçlü olma”, sözünü hangi yolla olursa olsun geçirme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İtibar elde etme yolu olarak şiddet uygulayıcı olma görülmektedir. Yaralamada ve kavgada kazanan taraf olduğunda statü göstergesi olmaktadır. Gençlerin bakış açısından “isteyerek işlenen suçlar”, sosyal kimlik inşa sürecinde tatmin sağlayarak mekân üzerinden aidiyet duygusunu geliştirmektedir.

Tatmin olmaya başlıyo bi yerden sonra. Niye? Çünkü herkes ona saygı duyuyo herkes ona muhtaç kalıyo. Düşün madde bağımlısıysın di mi sana ne lazım, madde. Kime muhtaçsın, torbacıya. Gene paradoks, aynı. İnsanların ona muhtaç kalması onun hoşuna gidiyo. Kendi egosunu besliyo, kendi egosunu tatmin ediyö. Yarın bi gün de bu başkası için böyle oluyo, başkası için, başkası için derken bu kesimdeki çocuklar yani bi şeylere aslında muhtaç kalıyo. En basit örneği bu. Çoğu para için yapıyo. Çoğu da geçmişindeki o ezikliğini, o küçük düşürüldüğü zamanları unutmak için yapıyo. Kendini tatmin etmek için (E-2).

Gençlerin suç işleme sürecinde, mekâna olan aidiyet duyguları suç davranışını beraberinde getirmektedir. Mahalle kültürü, suç işleyen gençlerin benlik pratikleri ile iç içe geçmiştir. Kişisel tatmin alt kültürdeki saygı göstergesi olan suç davranışını sürdürmek ile ilgilidir. Suç davranışında alınan yol, statü sağlamakta ve bu şekilde başkalarının bakışındaki değer, kendine verilen değer ile özdeşleşmektedir. Gündelik hayat, kişinin başkalarının gözünde olmak istediği haliyle, başkalarının kendine bakışını denetleyen bir oyun sahnesine dönüşmektedir (Goffman, 2014: 21).

II.A.9. Mahalledeki Genç Suçluluğunda Ailenin Rolü

Yani mesela şöyle düşün. O çiftlik caddesi var ya ben o çiftlik caddesinin en büyük kavgasını çıkarttım. Altmış kişi birbirine girdi. Bana kimse çıkıp da sen niye kavga çıkardın demedi mesela. Karşısına alıp babam bana demedi ki oğlum bak bu doğru bi şey değil demedi karakoldan aldı beni adam. Yani. Niye kavga ettin iyi ... ne ... yiyosan ye dedi. Yani şu oldu senin oğlum söyle bi şey yaşamış.

Ekipler derste sınıftan beni alıyo. Karakola gidiyoz. Velim aranıyo çocuksun da aranacak on sekiz yaşının altındasın. Polis velini arıyo noldu bu bu kavga çıktı. Oğlunu okuldan polis almış e sen eve gittiğinde en temizinden bi dövmen lazım dayak atman lazım. Örnek veriyorum. Şunu bile demedi oğlum bak kavga etmişsin tamam haklısın ama çözüm bu değil. Bana diyo ki niye kavga ettin şu şu sebepten. ... ettiysen ettin napayım (E-3).

Ailelerin de bilinçsizliği var. Çocuğun spora yatkınlığı olduğunu yemeğe yatkınlığı olduğunu görüp kendini geliştirebileceği kursa, herhangi bir sertifikaya almaya herhangi bi yönlendirme yapmıyolar. Çünkü bilinçsizler. Onun farkında bile değiller. O potansiyeli görmüyolar. Üstlerine düşmüyolar. Çoğu ailesinden gizliyo. İfade edemiyolar ki çocuklar kendilerini niye korkuyolar gelecek olan tepkiden. Belki ailelere kendilerini ifade etseler bi yönlendirme alırlar yanlış olduğunu öğrenirler. Ama korkudan ya da ailelerinin çocukluktan itibaren onların sözlerine itibar etmemesinden onların kendilerini açıklamasına izin vermemesinden kaynaklı yetişkin oldukları zaman da yanındaki birine veya ailedesine birine bu durumu açıklama gereksinimi duymuyolar ya da rahat rahat açıklayamıyolar (K-3).

Gençlerin suç ile çocukluk döneminde tanıştıkları görülmektedir. Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği, çocukların ailelerinden gizli ya da ailelerin sonradan haberi olduğu suçlar işlemelerine yol açmaktadır. Uyuşturucu satıcısı olan gençlerden biri şöyle demektedir:

Annem benim sigara içtiğimi bile bilmiyodu. Ama sigara içtiğimi anladığı zaman da yok sigara içersen kolunu keserim bacağımı keserim. Boğazını keserim duvara kan fişkirir gibi yorumlarda bulunan bi kadın. Ben bu kadına çıkıp da yok uyuşturucu kullanıyorum anne uyuşturucu satıyorum falan bazı tepkilerinden sonra bi şeyleri açıklamak zorlaşıyo (E-3).

Katılımcıların görüşlerinden ailelerin çocuklarını duygusal ihmaline rastlanmıştır. Çocuklar büyüyüp genç olduğunda işledikleri suçlardan haberdar olmadıkları, haberdar olduklarında herhangi bir girişimde bulunmadıkları görülmektedir.

SONUÇ

Bu araştırma, bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık, kasten yaralama, hırsızlık, uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı, kavga suçlarını işleyen beş kadın ve beş erkek genç ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek yapılan bir durum çalışmasıdır. Samsun ili, İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu mahallelerindeki 18-25 yaş arasındaki suça bulaşmış gençlerin sosyo-kültürel çevrelerini; ailelerinin ekonomik durumlarının suç işleme davranışları üzerindeki etkisini; okul ve arkadaş çevresinin rolünü, sosyal bir mekân olan mahallenin etkisini saptamak amacıyla saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Suç

olgusunun gençlerdeki mevcut durumunu anlamak, gençlerin suça atfettiği anlamları keşfetmek ve gençlerin suç olgusunu toplumsal olarak nasıl inşa ettiklerini anlamak amaçlanmıştır. Gençlerin suç işleme davranışlarında mahallenin etkisi ön plana çıkmaktadır. Sosyal bir mekân olan mahallenin ürettiği alt kültür gençlerin suç işlemesindeki temel faktördür. Gençlik sosyolojisi ve suç sosyolojisinin kesiştiği noktadan genç suçluluğuna baktığımızda gençlerin yetiştiği sosyal çevrenin suç davranışı üzerindeki etkisi karşımıza çıkmaktadır. Miller’ın alt sınıf kültürü ve suça yönelik değerler teorisi, düşük sosyoekonomik düzeye sahip kimselerin kendilerine ait özel kültürleri, ilgi odakları ya da değerlerinin alt sınıf erkek çocukların suça yönelik davranışlarda bulunma olasılığını arttırdığı inancıdır. Suç, alt sınıf gençlere onlara dayatılan kurallara karşı kişisel bir bağımsızlık gösterme imkânı ve aynı zamanda minimum çaba ile zengin olma ve kişisel statü kazanma ümidi sağlar (Bartollas & Schmalleger, 2017: 79-101). Bu çalışmada elde edilen bulgularda da gençler arasında “kolay yoldan para kazanma” ve “isteyerek işlenen suçlar” olarak statü kazanımına rastlanmıştır. Mahallede sosyalleşen gençler işledikleri suçlarla çocuk yaşta tanışmıştır. Çocukluk döneminde işledikleri suçların, gençlik döneminde süreklilik sergilediği görülmektedir. Mahalleyle duygusal bir bağ kuran gençler, ailelerinden daha çok mahalledeki arkadaşlarıyla vakit geçirip mahalledeki suç çevresiyle bağ kurmaktadır. Gençlerin bakış açısından, ailelerin çocukları ihmalinden kaynaklı olarak ilerleyen süreçte çocuk, suç işleyen bir yetişkine dönüşmektedir. Ailenin ekonomik durumunun kötü ve gelir düzeyinin düşük olması, çocuğu duygusal olarak ihmal etmesi, ilk olarak çocukluk döneminde tanışılan ve gençlik döneminde de devam eden suçları sürdürmeye yol açmaktadır. Ailelerin ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirmelerini” talep etmeleri, gençlerin eğitim aracılığıyla meslek edinip meşru yollarla ekonomik kazanç elde etmeleri yerine “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işlemeye yönelmelerine sebep olabilmektedir.

Gençlerde uyuşturucu ile ilgili suçlarla tanışmadan, aracılığa ve satıcılığa giden süreç, gençler arasında uyuşturucu için kurgulanan kavram setleri elde edilen araştırma bulgularındandır. Çocukların uyuşturucu kullanımında ise alt kültürlerde ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği öncelikli bir sorundur. Uyuşturucunun kullanıldığı ortamlarda sosyalleşen gençler, uyuşturucu satıcısı gençlerin alt kültürüyle tanışmaktadır. Bu sebeple mahalle gençlerin uyuşturucu satışında önemli bir faktördür. Eğlence kültürü de mahallelerde uyuşturucu kullanımı ile bağdaştırıldığından gençler eğlenme yoluyla girdikleri uyuşturucu kullanımını, aracılığa ve satıcılığa taşımaktadır. Alt kültürdeki eğlence anlayışı suç alt kültürüne aidiyetin yolunu açmaktadır.

Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Ailelerinin yerine getiremediği duygusal ihtiyaçları karşılayan

mahalle, ikame işlevindedir. Devletin Sosyal politika uygulamaları bu süreçte büyük önem kazanmaktadır. Özellikle sosyal hizmet alanındaki çalışmacılar, suç alt kültürünün yaygın olduğu mahallelerde geliştirecekleri projelerle çocukların boş zaman aktivitelerini çeşitlendirerek ilgi alanlarını geliştirecek imkânın sunulmasına katkıda bulunabilirler. Mahalledeki sosyalleşme alanları (eğitim, spor, vs.) çoğaldıkça çocuklukta tanışılan suçun, gençlik dönemine aktarımı engellenebilir.

Mahallelere açılacak spor tesisleri, kurslar, aktivite alanları ile mekânın suç ile özdeşleşmesi kırılarak çocukların suç ile tanışmadan önce kendi ilgi alanlarını keşfedecekleri bir mahalle ortamı oluşturulabilir. Bu sebeple Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığının iş birliğine dayalı olarak belirli alanlarda çalışmaların geliştirilmesine, yerel yönetimlerin (Belediyelerin vb.) mevcut sosyal destek politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgün, R. (Ed.) (2020). *Adli Sosyal Hizmet Teoriden Pratiğe*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Arıkan, H. (2020). Türkiye'de Çevresel Etmenler, Yoksulluk ve Çocuk Suçluluğu Haritalama. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (1), 53-73.
- Bağış, R. (2022). Mekânın Suça Yansıması: Kentsel Mekân ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24 (3), 1181-1202.
- Bartollas, C., ve Schmallegger, F. (2017). *Çocuk Suçluluğu*. Didem Yücel ve Buraj Gönültaş (çev.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Becker, H. S. (2017). *Hariciler (Outsiders)*. Şerife Geniş ve Levent Ünsaldı (çev.), Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik Suç Teorilerine Kuramsal Bir Yaklaşım: Sosyal Süreç Teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24, 640-652.
- Collins, R. (2015). *Sosyolojide Dört Ana Gelenek*. Ümit Tatlıcan (çev.), İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Çoban, S. (2014). Bazı Sosyal Etkenlerin Çocuk Suçluluğu ile İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 31 (2), 77-95.
- Durak, E. Ş. ve Durak, M. (drl.) (2022). *Adli Psikoloji*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Durkheim, E. (2014). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. Özcan Doğan (çev.), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Glesne, C. (2015). *Nitel Araştırmaya Giriş*. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu (çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Goffman, E. (2014). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Barış Cezar (çev.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Goffman, E. (2019). *Etkileşim Ritüelleri Yüz Yüze Davranış Üzerine Denemeler*. Adem Bölükbaşı (çev.), Ankara: Heretik Yayınları.
- Gökpınar, M. (2007). Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 20(72), 206-233.
- Günşen İçli, T. (1993). *Türkiye'de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını-Sayı:71.
- Günşen İçli, T. (2009). *Çocuk Suç ve Sokak Sokakta Yaşayan Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Ek:
Genç Görüşme Formu

GENÇLERİN KİMLİK İNŞASI
18 – 25 YAŞ GENÇ GÖRÜŞME FORMU (GGF)

Yaş:

Doğum Yeri:

Cinsiyet: (K) (E)

Eğitim Durumu:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Suç hakkındaki düşünceleriniz nedir?
Size göre suçla tanıştığınız ilk olaydan bahseder misiniz?
 - Uyuşturucu ile nasıl tanıştınız?
 - Uyuşturucu satışına nasıl başladınız?
2. Ailenizden bahseder misiniz?
Ailenizin ekonomik durumu nasıldır?
Ailenizin size yönelik davranışları nasıl?
3. Okul süreciniz nasıl?
Eğitim yaşantınızı nasıl değerlendirirsiniz?
4. Arkadaş çevreniz hakkında bilgi verebilir misiniz?
Arkadaş çevrenizin suça eğilimi nasıl?
5. Çocukluğunuzu geçirdiğiniz mahalleyi anlatır mısınız?
Mahalleniz hakkında ne düşünüyorsunuz?

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ HAREKETİNİN KURAMSAL ANALİZİ

Zeynep Arpa¹

Öz: İnsanoğlunun tarih sahnesine çıkışıyla özdeş olan göç, son derece karmaşık, dinamik, çok boyutlu bir olgu olarak sürekli bir devinim halindedir. Göç, farklı bağlam ve koşullarda, farklı biçimler alır ve farklı şekillerde gelişir. Bu nedenle yaşanan göçlerin sebep ve sonuçlarının daha iyi analiz edilebilmesi için göç kuramları ortaya atılmıştır. Göç kuramları, insanları göçe iten, kaynak ülkenin seçiminde etkili olan ve bu göçler sonucu kazanım ve dezavantajların neler olduğunu açıklanmaya çalışır. Göç konusunda geliştirilen kuramlar, aynı olguya açıklık getirmesine rağmen, birbirinden oldukça farklı iddialar ortaya koyar. Bu yüzden göç olgusunun karmaşık yapısına açıklık getirirken, tek bir kuram yerine, karma bir analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada da Türkiye'ye yönelen Suriyeli göç hareketliliği, tüm boyutlarıyla daha iyi analiz edilebilmesi için, tek bir kuram yerine, birbirinden farklı boyutları ele alan göç kuramlarından yararlanılmıştır. Bu teoriler kapsamında, menşe ülkede göç kararında etkili olan nedenler, kaynak ülke seçimi, göç aşaması ve göç sonrası yaşanan olaylar, analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Teorileri, Suriyeli Göçü, Türkiye.

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora Öğrencisi, İstanbul/Türkiye.
e-mail: turgazeynep12@gmail.com ORCID: 0000-0001-5603-6238.
Doi: [10.5281/zenodo.10897771](https://doi.org/10.5281/zenodo.10897771)

Geliş Tarihi: 15 Ekim 2023
Received: 15 October 2023

Kabul Tarihi: 22 Kasım 2023
Accepted: 22 November 2023

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Arpa, Z. (2023). Suriye'den Türkiye'ye Göç Hareketinin Kuramsal Analizi. *Politik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 46-68.

**AN EXAMINATION OF THE THEORETICAL ASPECTS OF
MIGRATION FROM SYRIA TO TÜRKİYE**

Abstract: *The phenomenon of migration, which has existed since the beginning of human history, is an extremely complex, dynamic, multidimensional phenomenon and is in a constant state of motion. Migration takes different forms and develops in different ways in different contexts and conditions. Consequently, numerous migration theories have been proposed to more effectively examine the factors and outcomes of migration. Migration theories aim to elucidate the underlying factors that compel individuals to engage in migration, the determinants that shape their selection of the host country, and the advantages and disadvantages associated with such migrations. While the theories pertaining to migration provide insights into the same phenomenon, they reveal distinct assumptions.. Hence, it is crucial to employ a comprehensive analysis rather than relying solely on a single theory to achieve superior outcomes and elucidate the intricate nature of the migration phenomenon. This study aims to comprehensively analyze the Syrian migration mobility in Turkey by employing multiple migration theories that encompass various dimensions, rather than relying on a single theory. Within the scope of these theories, the reasons influencing the migration decision in the country of origin, the choice of the country of origin, the migration phase and the post-migration events were analyzed.*

Keywords: *Migration, Theories of Migration, Syrian Migration, Turkey.*

GİRİŞ

İnsanoğlunun varlığıyla ortaya çıkan göçler, köken olarak uzak bir geçmişe dayansa da, oluşum ve etkileri bakımından günümüzde varlığını sürdüren önemli güncel olgulardan biridir. İnsanlar, tarih boyunca zorlu yaşam koşulları, iklimsel değişimler, ekonomik, sağlık, savaş gibi nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalmıştır. Farklı süreçlerde ortaya çıkan göç hadisesi, insanların yer değiştirdikleri “nüfus hareketliliği” olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü, insanların ülkesel sınırlar içerisinde veya ülkesel sınırları aşarak gerçekleştirmiş oldukları nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2009). Göçün temelinde, insanların mekânsal değişimi yer almaktadır. Yani insanların bireysel veya toplu olarak bir yeri terk ederek başka bir yere hareket etmesiyle göç olgusu ortaya çıkmaktadır (Hoşgör, 1998: 104; Karpat, 2003: 3). Göç, en basit tanımıyla bir yerden başka bir yere doğru gerçekleştirilen nüfus hareketliliği olarak adlandırılrsa da, her göçün farklı bir bağlam, sebep, koşul ve sonuçları vardır (Marshall, 2009: 685). Örneğin X kişisi veya topluluğu için ekonomik etmenler ve eğitim olanakları, göç etme sebebi iken, Y kişisi veya topluluğu için göç etme sebebi, doğal afet ve savaş olabilmektedir. Aynı şekilde X için göç, iradi olarak gerçekleşebilirken, Y için göç, zorunlu olarak gerçekleşebilmektedir. Göç, değişen bu faktörlere bağlı olarak göç kararının alınma türü, göçün gerçekleşme zamanı, göçün başlama süreci ve göçün sonuçları bakımından farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle, tarih boyunca yaşanan göçleri analiz etmek için birçok farklı bilimsel çalışmalar ele alınmıştır.

Göç, bulunduğu bağlam ve koşullara göre farklı şekiller aldığı için, göç teorileri, göç hareketliliğinin altında yatan nedenleri ve sonuçları araştırarak birtakım açıklamalar sunmaktadır. Her bir göç kuramı, aynı olgu olan göç üzerinde odaklansa da her biri farklı hipotez, önerme ve politikalara sahiptir. Bu nedenle mutlak bir göç kuramından bahsetmek oldukça zordur. Örneğin A Kuramı, göçün siyasal boyutu üzerinde yoğunlaşırken, B Kuramı, göçün ekonomik ve kültürel boyutu üzerinde yoğunlaşabilmektedir. Bu nedenle karmaşık ve sürekli bir devinim halinde olan göç olgusunu, tüm boyutlarıyla daha iyi analiz edebilmek için, karma göç kuramlarından faydalanmak gerekmektedir.

Bu çerçevede, örneğin Güllüpinar (2012) ve Tamer (2020) tarafından kaleme alınan çalışmada, ekonomik temelli göç kuramları ele alınmıştır. Çağlayan (2006), Akyıldız (2016) ve Develioğlu (2023) tarafından kaleme alınan derleme göç kuramlarının yanı sıra İnce (2019)'nin çalışmasında göç teorileri, Suriyeli göçü kapsamında ele alınmış ve diğer çalışmalarla benzer olarak ekonomik teorilere de ağırlık verilmiştir. Bu çalışma da ise diğer çalışmalardan farklı olarak göç kuramları, somut olay üzerinden değerlendirilerek ele alınmıştır. Bu kapsamda 2011 yılından bu yana Türkiye’de yoğun yaşanan kitlesel Suriyeli göçü, karma göç teorileri kapsamında analiz edilmiştir. İncelenen yazın

çalışmalarının genellikle ekonomik göç kuramlarına ağırlık verdikleri görülmektedir. Diğer çalışmalardan farklı olarak Suriyeli göçünün bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması için ekonomik temelli yaklaşımlar kısıtlı tutularak sosyo-kültürel göç kuramlarına ağırlık verilmiştir. Ayrıca İnce (2019)'nin çalışmasından farklı olarak ele alınmayan diğer göç kuramlarına yer verilmiştir. Böylece bu çalışmada ele alınan teoriler kapsamında Suriyelilerin göç etme nedenleri, göç edilecek ülke tercihi, Türkiye'ye gerçekleştirilen göç süreci, bu göç sürecindeki sosyal ağlar, dezavantajlar, göç sonrası yerleşim ve göç sonucu teoriler kapsamında analiz edilmiştir. Suriyelilerin göç süreç analizindeki temel veri kaynağı ise Suriyelilere yönelik literatürde yer alan saha çalışmaları ve Türkiye'deki Suriyelilere yönelik göç raporları oluşturmaktadır.

I. GÖÇ

Göç çok boyutlu, karmaşık ve dinamik bir olgudur. Bu nedenle göçü tanımlarken mutlak bir tanımdan ziyade, birden fazla göçün tanımı ve özellikleri ortaya çıkmaktadır. Göç, kimi zaman insanların anayurdunu terk etmesiyle vuku bulan olumsuz ve üzücü bir durum olabilirken kimi zaman da yeni şehirleri ve yeni yapıları ortaya çıkaran olumlu bir durum haline gelebilmektedir. Yani göç, farklı bağlam ve koşullarda farklı şekiller alarak gelişim göstermektedir. Göç, bireylerin veya toplulukların gerçekleştirmiş oldukları nüfus hareketliliği olarak adlandırılrsa da, her bir nüfus hareketliliğinin altında, birbirinden farklı nedenler ve bu nedenlere bağlı olarak farklı sonuçlar yatmaktadır. İnsanlar; tarih boyunca politik, ekonomik ve kültürel nedenlere dayalı olarak içinde bulunduğu sınırları aşarak başka ülkenin sınırlarına doğru yol almaktadır. Bu faktörlerin dışında, insanları göçe iten diğer önemli nedenlerden biri de ulus devletlerin homojen bir topluluk oluşturma arzusudur. Ulus devletler için bir ülkenin bekasımı sağlayacak olan faktör aynı din, dil ve kültürel yapıyı paylaşan insanların aynı çatı altında toplanmasıdır. Ülke içerisindeki farklı grup, ırk ve etnik yapılanmalar ise ülkenin geleceği için bir tehdit olarak görülmektedir. Bu nedenle toplumun homojenliğini bozan farklı ırk ve etnik gruplar, kitlesel olarak göçe zorlanmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 3-21).

Uluslararası Göç Örgütüne göre göç, bir ya da birden fazla kişinin ülkesel sınırlar içerisinde ya da ülkesel sınırlar dışında neden, süre ve oluşum itibariyle farklılık gösteren yer değişikliği olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2009). Yalçın (2004)'ın tanımına göre de göç, siyasal, politik, kültürel ya da sosyal nedenlere veya kişisel nedenlere dayalı olarak uzun, kısa, sürekli veya geçici olarak bir yerden başka bir yere gerçekleştirilen yer değişikliğidir. Bu tanımlarda göç; iç-dış, iradi-zorunlu, kalıcı-geçici, ekonomik, siyasal ve hukuki sebepleri hepsini içine alan geniş çaplı bir olgu olarak tanımlanmıştır. Ancak, literatürde genel olarak göç; bölgesel hareketlilik, kişi sayısı, sebep, süre ve hukuki olarak ayrı bir sınıflandırmaya tabidir.

Bölgesel hareketlilik olarak göçler, iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç göç, ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilen nüfus hareketliliği dış göç ise ülke sınırları dışında gerçekleştirilen nüfus hareketliliğidir. Kişi sayısına göre göçler, bireysel ve kitlesel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bireysel göç, az sayıdaki insanın birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirdiği göç türüdür. Kitlesel göç, çok sayıdaki insanın toplu olarak gerçekleştirdiği göç türüdür. Göçler, irade olarak da iradi ve iradi olmayan göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İradi göçlerde bireyler, kendi istekleri doğrultusunda göç kararı alırken; iradi olmayan göçlerde ise bireyler, kendi iradeleri dışında zoraki olarak göç kararı almaktadır. Süre olarak göçler, geçici ve kalıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geçici göçler, bireylerin belli bir süreliğine gerçekleştirmiş oldukları nüfus hareketliliği iken kalıcı göçler, bireylerin herhangi bir bölgeye yerleşme maksadıyla gerçekleştirdikleri göçlerdir. Hukuki olarak göçler, düzenli ve düzensiz göçler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Düzenli göçler, bireylerin yasal düzenlemelere uygun bir biçimde gerçekleştirdikleri göçlerdir. Düzensiz göçler ise bireylerin yasal düzenlemelere aykırı bir şekilde gerçekleştirdikleri göçlerdir. Ayrıca göçler nedenleri bakımından da farklılık göstermektedir. İnsanlar kıtlık, sel, volkanik patlama gibi ekolojik nedenler; savaş, zulüm gibi siyasal nedenler; ekonomik sorunlara dayalı nedenler; herhangi bir gruba, ırka ve etnik yapıya sahip olma gibi sosyo-kültürel nedenlere dayalı olarak da göç etmektedir (Faist, 2003: 47; İpek, 2006: 17; Göç Terimler Sözlüğü, 2009; Adıgüzel, 2016: 19).

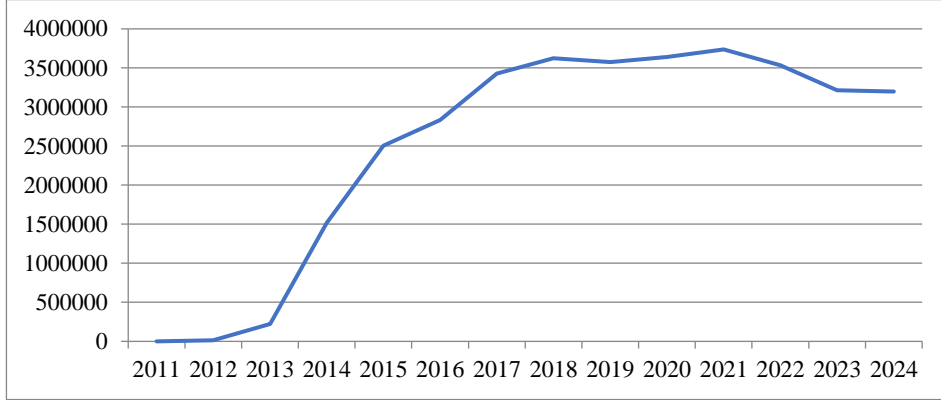
II. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİLERİN MEVCUT DURUMU

İnsanlar neden göç eder? sorusuna, yıllardır cevap aranmaktadır. Ortaya atılan cevaplar incelendiğinde, her bir cevap farklı dönem, koşul ve bölgelerde farklı önermeler ortaya sunar. İnsanlığın ilk ortaya çıktığı zamanlarda insanlar, barınma ihtiyacıyla kendilerini koruyabilecek ve yaşamlarını sürdürebilecek güvenli bir alan inşa etme amacıyla göç etmiştir. İlerleyen süreçlerde ise beklenmedik doğal afetler ve kıtlık gibi ekolojik nedenler ve diğer yandan ekonomik gerekçelere dayalı olarak insanlar, yeni yaşam alanları bulmak için göç etmiştir. İnsanların göç etme serüveni sürekli devam etmiştir. Yakın tarihteki göç olayları incelendiğinde ise özellikle de Orta Doğu coğrafyası ele alındığında insanlar savaş, şiddet ve zulümden kaçarak başka ülkelere sığınmak için büyük kitleler halinde göç etmiştir. Bunun yakın örneklerinden biri de Suriyeli göçüdür.

2011 yılında, Tunus'a demokrasiyi getirme ümidiyle ortaya çıkan Arap Baharı, demokrasi yerine savaş, kaos ve kitlesel göçleri meydana getirmiştir. Arap Baharı'nın meydana getirmiş olduğu kaos ortamı, domino etkisi yaratarak Orta Doğu'nun büyük bölümüne yayılmıştır. Arap Baharı'nın yıkıcı etkilerine maruz kalan ülkelere biri de Suriye olmuştur. Arap Baharı ile birlikte Suriye'de yaşanan iç savaş, milyonlarca insanı yerinden etmiştir. Yaşanan savaştan kaçarak yaşam mücadelesi veren Suriyeliler, başta Türkiye olmak üzere komşu ülkelere sığınmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Suriyelilere uyguladığı "açık kapı"

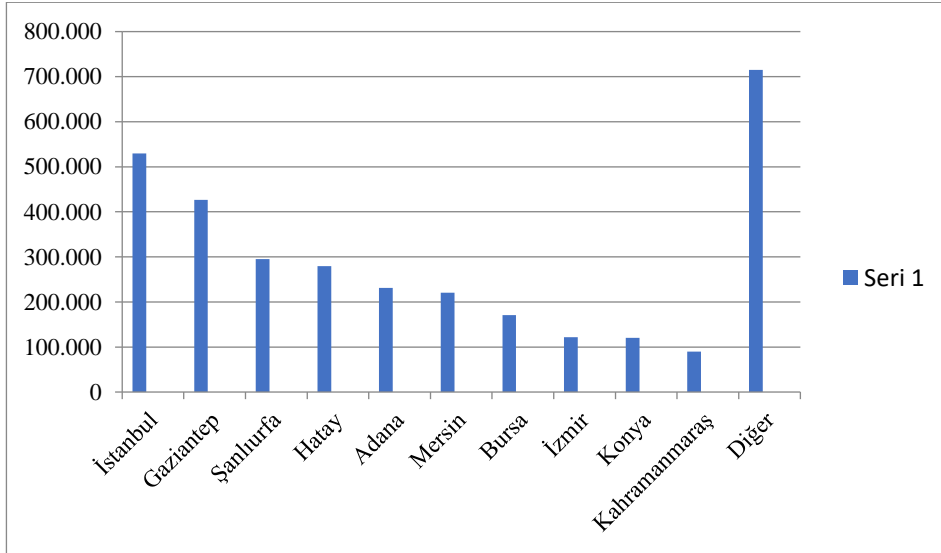
politikasıyla birlikte Türkiye'ye sığınan Suriyeli sayısı günden güne artmaktadır (Koldaş ve Köprülü, 2011: 34).

Göç İdaresi Başkanlığının 11.01.2024 verilerine göre, Türkiye'de geçici koruma kapsamında 3.199.927 Suriyeli yer almaktadır. Suriyelilerin yıllara göre artış oranı şu şekildedir:

Şekil 1: Türkiye'deki Suriyelilerin Yıllara Göre Dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Yukarıda yer alan rakamlar, sadece resmi olarak kayıt altındaki Suriyelileri göstermektedir. Kayıt altına alınmayan ve vatandaşlık alan Suriyeliler de eklendiğinde bu sayı, tahmini olarak 4 milyonu bulabilmektedir. Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı ise şu şekildedir:

Şekil 2: Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Suriyelilerin savaştan kaçarak sığındıkları ilk yerler, sınır bölgeleridir. Bu kapsamda Suriyeliler, ilk etapta Hatay, Kilis ve Şanlıurfa'ya yerleşmiştir. Ancak Suriyelilerin Türkiye'de kalıcı olmasıyla birlikte Suriyeliler, ilk yerleşim bölgelerinde yaşanan ekonomik sorunlardan kaynaklı olarak bu bölgeleri terk etmiştir. Suriyeliler, iş imkânlarının daha yüksek olmasından dolayı İstanbul ve Gaziantep bölgelerine yerleşmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Suriyelilerin Türkiye'de kalıcı olmasıyla birlikte, Suriyeli göçünü etkin bir şekilde yönetebilmek için idari ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunun en kapsamlı örneklerinden biri de 11.04.2013 tarihli 28615 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur (YUKK). Bu kanun ile başta Suriyeli göçü olmak üzere Türkiye'ye gerçekleştirilen diğer göçlerin ülkeye girişleri, ülke içinde kalış süre ve yapıları, haklar ve sağlanan korumanın türü ve çıkışlarına yönelik usul ve esaslar düzenlenmiştir. Bu kanun kapsamında, Türkiye'deki Suriyelilere “geçici koruma” statüsü tanınmıştır. Ayrıca, Türkiye'deki göçlerin sevk ve idaresini sağlamak için “Göç İdaresi Başkanlığı” kurulmuştur (YUKK, 2013).

III. GÖÇ KURAMLARIVE SURIYELİLER

Bu bölümde, uluslararası göç kuramları ve bu kuramlar bağlamında Suriyeli göçü analiz edilmiştir.

III.A.ERNST GEORG RAVENSTEİN'İN GÖÇ KURAMI

E. Georg Ravenstein tarafından 1885-1889 yılları arasında Kraliyet İstatistik Topluluğu için sunmuş olduğu “*The Laws of Migration*” çalışmaları, uluslararası göç teorisi alanında ele alınan ilk çalışmalardır. Bu çalışmaların esin kaynağı, Dr. William Farr olmuştur. Farr'ın “göçün belli bir yasaya dayanmadan kendi seyrinde ilerlediği” görüşü Ravenstein'in çalışma odağı olmuştur. Ravenstein, Farr'ın aksine göçün belli yasalar doğrultusunda hareket ettiğini savunarak ana yedi maddeden oluşan “göçün kanunları “ teorisini ortaya koymuştur (Tobler, 1995: 327).

Ravenstein İngiltere, İrlanda ve İskoçya'da göç istatistik verilerinden yola çıkarak göçün nedenleri üzerinde durmuştur. Çalışmanın ana temasını ise sanayileşme ve kentleşme oluşturmaktadır. Ekonomik gelişmeler, insanları göçe teşvik eden birincil nedenlerdendir. Bunun örneklerinden biri de 19. yy. da Avrupa'da yaşanan endüstriyel gelişmeler ve bunun sonucunda kentlerde yaşanan ekonomik gelişmeler sonucu, birçok insanın büyük kentlere doğru göç etmesidir (Ravenstein, 1885: 196-198).

Ravenstein, göç üzerine yapmış olduğu araştırmalar sonucu elde ettiği bulgulardan yola çıkarak “göçün ana yedi kanunu” ortaya koymuştur. Bu kanunlar şu şekildedir:

1. Yaşanan göçlerin çoğunluğu, kısa mesafede gerçekleşmektedir. Bu göçler, dalga etkisi yaratarak göç edilen yerdeki insanları da göç akımına dahil etmektedir.
2. Kentlerin gelişen ve büyüyen ekonomik yapısı ile kırsal çevreden, büyük kentte doğru göç akını yaşanmaktadır. Bu göç sonucu, kırsal alanda yaşanan boşluk ise daha uzak yerlerde yaşayanlar tarafından doldurulur. Bu sefer de uzak bölgelerde yaşanan boşluklar, bu bölgeye yakın insanlar tarafından doldurulur. Böylece, uzak yerlerden büyük kentlere doğru kademe kademe olarak ilerleyen göç, etkisini tüm ülkeye yayacaktır.
3. Dağılma süreci ile emme süreci her ne kadar tersi özellik gösterse de benzer özellikler taşımaktadır. İnsanlar, daha iyi bir yaşam koşulu elde etmek için büyük kentlere doğru göç ederken aynı zamanda bu kentlerin gelişimine destek sağlayacak işgücü ihtiyacını da karşılamaktadır.
4. Her bir göç dalgası, dengeleyici ters bir akım üretir. Göç alan bir ülke aynı zamanda göç veren bir ülkeye de dönüşebilmektedir.
5. Uzun mesafede yer değiştiren göçmenler çoğunluklu olarak sanayi ya da ticaret merkezlerini tercih etmektedir. Kısa mesafeli göçler, genellikle zincirleme etkisi yaratarak aşamalı olarak gerçekleşirken uzun mesafeli göçler ise sanayileşmiş kentlere doğru dolaysız bir şekilde gerçekleşmektedir.
6. Kentte yaşayanların göç eğilimleri kırsalda yaşayan insanlara oranla daha azdır.
7. Erkeklerle oranla kadınlar daha fazla göç etmektedir (Ravenstein, 1885: 198-199).

Ravenstein, aynı isimle 1889 yılında ele almış olduğu çalışmasında, ülke örneklerini arttırarak daha geniş çaplı bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada, bir önceki çalışmanın aksine daha ılımlı göç yasaları vardır. 1885 yılında yayınlanan çalışmada, göç kanunlarının katı olduğu ve göç edenlerin bu kurallara göre hareket ettiği ortaya atılmıştı. Ancak 1889 yılında yayınlanan çalışmada ise her bir insanın davranışlarının farklılık gösterebileceği ve bundan dolayı göç etme neden ve süreçlerinin de farklılık arz edebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, insanların sadece ekonomik temelli değil aynı zamanda baskıcı yasalar, iklimsel sorunlar, ulaşım, baskıcı sosyal yapı gibi nedenlerden dolayı insanlar göç etmektedir. Her ne kadar göç nedenleri çeşitlilik gösterse de Ravenstein'e göre insanların göç nedenleri arasında ilk sırada her zaman ekonomi yer almaktadır (Ravenstein, 1889: 241-286).

Suriyeli göçü, Ravenstein'in göç teorisi kapsamında değerlendirildiğinde, öncelikle Suriyelilerin Türkiye'ye yerleşmeden önceki göç hareketliliği ve

Suriyelilerin Türkiye'ye yerleştikten sonraki göç hareketliliği ayrımının yapılması gerekmektedir. Çünkü Suriyelilerin Türkiye'ye ilk göç hareketi ve Türkiye'ye yerleştikten sonraki göç hareketliliği hem mekânsal mesafe hem de nedensel faktörlerden dolayı farklılık göstermektedir. Ravenstein, göçlerin genellikle kısa mesafede ve ekonomik amaçlarla gerçekleştiğini savunmaktadır. Öncelikle, jeopolitik konum itibarıyla Suriye ile Türkiye arasındaki mesafe ele alınacak olursa Türkiye'nin sınır komşu ülke olmasından dolayı gerçekleştirilen göç, kısa mesafeli göçtür. Zorunlu kitlesel göçlerde mesafe, oldukça önemlidir. İnsanlar, yaşamlarını kurtarabilmek için en yakın bölgelere göç etmektedir. Ancak, göçün gerçekleşme nedeni incelendiğinde ise Ravenstein'in çalışmasında ele aldığı ekonomik faktörün aksine Suriyeli göçü, savaştan bir kaçış, bir sığınma göçüdür. Bu nedenle Suriyelilerin Türkiye'ye göç nedeni, Ravenstein'in göç kanunu ile uyum göstermemektedir. Ancak Suriyelilerin Türkiye'ye yerleşmesinden sonra ülke içerisindeki göç hareketliliği, Ravenstein'in göç kanununa uymaktadır. Ravenstein'in varsayımlarından biri de uzun mesafeli göçlerin de gerçekleşebileceği ve bu göçlerin ana kaynağının ekonomi olduğu savunulmaktadır. Suriyeliler, Türkiye'ye ilk göç sürecinde mesafe olarak en yakın iller olan Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Savaşın yaratmış olduğu korku ve can güvenliğini sağlama endişesiyle Suriyeliler, mekânsal mesafe dışında herhangi bir ölçüt aramadan yakın çevre illere göç etmiştir. Ancak ilerleyen süreçte, Suriyelilerin Türkiye'de kalıcı olmasıyla birlikte Suriyelilerin yerleşim yerinde değişiklikler yaşanmıştır. İşsizlik ve geçim derdi gibi ekonomik sorunlardan kaynaklı olarak Suriyeliler, sınır bölgelerinden iş olanaklarının yüksek olduğu ve sanayi bölgeleri olan İstanbul, Bursa ve İzmir gibi uzak bölgelere göç etmiştir. (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2017; Göç İdare Başkanlığı, 2024).

III. B. EVERETT LEE'NİN GÖÇ KURAMI

Everett Lee tarafından 1996 yılında yayınlanan "*A Theory of Migration*" göç teorisi üzerine kaleme alınan çalışmalardan biridir. Bu çalışmada, insanları göçe iten çekici ve itici faktörler ele alınmıştır. Lee'ye göre insanları göçe iten temel faktörler ve bu faktörlerin çekici ve itici yönleri vardır. İnsanlar, göç kararı almadan önce göçte etkili olan faktörlerin çekici ve itici yönlerini hesaplayarak göç kararı almaktadır. Öncelikle, insanları göçe iten temel faktörler şu şekildedir:

1. Menşeyen yer ile ilgili faktörler
2. Göç edilecek yer ile ilgili faktörler
3. Bireysel faktörler
4. Engeller (Lee, 1995: 49-50).

Lee'ye göre hem menşe ülke hem de göç edilecek ülkenin çekici (olumlu) ve itici (olumsuz) faktörleri vardır. Göç etmek isteyen bireyler, yukarıdaki faktörlerin itici ve çekici unsurlarını göz önünde bulundurarak göç kararı alırlar. Bir ülkenin artıları yani çekici unsurları, negatif yani itici unsurlarına oranla daha baskın ise o ülkeye yönelik göç hareketleri yaşanmaktadır. Lee'nin göç şemasında, "+" bir ülkenin sahip olmuş olduğu çekici faktörler, "-" bir ülkenin sahip olduğu itici faktörler, "0" ise nötrdür. Nötr, bireyler için ne itici ne de çekici bir unsur barındırmaktadır. Yani, nötr faktörlerin göçe herhangi bir etkisi yoktur. Bir ülkenin çekici ve itici unsurları görecelidir. İnsanları göçe iten veya insanları göçten vazgeçiren itici ve çekici faktörleri mutlak bir sınıflandırmaya tabi tutmak oldukça zordur. Örneğin, beyin göçü gerçekleştirmek isteyen birey için göç edilecek ülkenin eğitim sistemindeki gelişmeler, çekici bir unsurken daha iyi bir yaşam standardı elde etmek isteyen bir birey için göç edilecek ülkenin ekonomik gelişimleri çekici faktördür. Lee'nin göç teorisi, sadece artı ve eksilerin matematiksel hesaplamasına göre işleyen bir mekanizma olarak görülse de aslında göç mekanizması bu kadar basit ve anlaşılır değildir. Lee'ye göre göç, sadece artı ve eksilerle yapılan bir matematiksel hesap olmasa da göçün artı ve eksi hesaplamaları göçün temelini oluşturan ilk basamaklardandır. Lee'ye göre göç, karmaşık ve anlaşılması zor bir süreçtir. Bunun için göçün sadece itici ve çekici faktörleri üzerinde mutlak bir harita çizmek yetersiz kalmaktadır (Lee, 1995: 50-52).

Lee'nin göç kuramı kapsamında Suriyeli göçü değerlendirildiğinde, öncelikle Suriyelilerin ilk göç hareketi ile göç sonrası ülke içerisindeki göç hareketliliğinde etkili olan çekici ve itici faktörler, farklılık göstermektedir. Suriyelileri göçe iten itici faktörler; iç savaş, siyasi şiddet ve can kaybı korkusudur. Bu ilk göç hareketliliğinde, Türkiye'ye göç etmesinde etkili olan çekici faktörler ise mesafe olarak yakın olma, transit bölge olma, güvenli bölge olma, dini benzerlik ve Türkiye'nin Suriyelilere uygulamış olduğu açık kapı ve ılımlı göç politikalarıdır. Özellikle de Suriyelilerin ilk göç sürecinde Hatay, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep şehirlerini tercih etmesindeki temel çekici faktör, kısa mesafedir. Suriyelilerin göç hareketliliği, ülke içerisinde de aynen devam etmiştir. İlk dönemlerde sınır bölgeler tercih edilirken ilerleyen süreçlerde, sınır bölgelerden başka bölgelere doğru göç yaşanmıştır. Suriyelilerin Türkiye'ye yerleştikten sonra ilk yerleşim yerlerini terk etmelerine neden olan itici faktörler; kira fiyatlarının yüksek olması, konut yetersizliği, işsizlik ve geçim sorunudur. Suriyeliler, çoğunluklu olarak iş imkânlarının yüksek olması, konut fiyatlarının uygun olması, İstanbul'un transit bir bölge olması, yaşam koşullarının daha ucuz olması ve sosyal ağlardan dolayı İstanbul'un Bağcılar, Esenyurt, Fatih, Sultangazi ve Sultanbeyli semtlerini tercih etmektedirler (Külek, 2018: 82-87; Kılıç, 2019: 68-87). Suriyelilerin genellikle tercih ettiği diğer şehirlerden biri de Şanlıurfa'dır. Şanlıurfa farklı din, dil ve etnik grupların yaşadığı çok kültürlülüğün olduğu bölgedir. Özellikle de Eyyübiye

ilçesi, etnik bakımından Arapların yoğun yaşadığı bölge olmasından dolayı Suriyeliler tarafından tercih edilmektedir (İnce, 2018:179-201).

III. C.WILLIAM PETERSEN'İN GÖÇ KURAMI

William Petersen'in 1958 yılında "A General Typology of Migration" adlı makalesinde, göç belli bir sınıflandırmaya dahil edilerek göç tipolojisi ortaya konulmuştur. W. Petersen bu tipoloji ile insanların göç etmelerinin altında yatan temel nedenlerin ne olduğu sorusuna cevap aramıştır. Ayrıca Petersen, tarihsel döngüye vurgu yaparak belli bir dönem için itici olan faktörlerin diğer dönemlerde çekici faktör olabileceğini savunmaktadır (Petersen, 1958: 258).

Tablo 1: Göç tipolojilerinde, göç nedenleri ve iradenin durumu

Göç Tipolojisi	Göç Nedeni	İrade
İlkel	Ekoloji	Pasif
Yönlendirilmiş	Baskı kurumları	Aktif
Zorlanmış	Baskı kurumları	Pasif
Serbest	Bireysel tercihler	Aktif
Kitlesele	Teknolojik gelişmeler	Aktif

Kaynak: (Petersen, 1958: 259-263).

Petersen'in ele almış olduğu göç tipolojileri şu şekildedir:

1. İlkel Göç Tipolojisi: İlkel göç tipolojisi, ismen akıllara ilkel dönemlerde yaşayan insanların gerçekleştirmiş oldukları göç olarak gelse de aslında buradaki göç tipolojisi, farklılık göstermektedir. İlkel göç tipolojisi, doğa karşısında güçlük çeken insanların gerçekleştirmiş oldukları göçlerdir. Örneğin kıtlık ve doğal afetler karşısında göç eden insanlar, bu göç tipolojisine örnek teşkil etmektedir.

2. Zorlanmış-Yönlendirilmiş Göç Tipolojisi: ilkel göç tipolojisinde, ekolojik unsurlar etkiliyken zorlanmış-yönlendirilmiş göçte ise devlet ya da benzeri baskın kurumlar etkilidir. Zorlanmış-yönlendirmiş göç tipolojisinde göçe neden olan unsur, aynı olmasına rağmen göç eden bireylerin etki unsuruna göre Petersen ayırım yapmıştır. Zorlanmış göçte, insanların devlet vb. baskı kurumlarının göçe yönelik kararlarına karşı koyabilme gücü yokken; yönlendirilmiş göçte ise insanların baskı kurumlarının göçe yönelik kararlarına karşı koyabilme güçleri yoktur.

3. Serbest Göç Tipolojisi: ilkel, zorlanmış-yönlendirilmiş göç tipolojisinin aksine insanın iradesi ön plandadır. Serbest göçlerde, insan unsuru aktif konumdadır. Birey, herhangi bir dış müdahaleye maruz kalmadan kendi iradesi ile bireysel tercihleri doğrultusunda hareket etmektedir.

4. Kitlesele Göç Tipolojisi: Kitlesele göç, insanların topluluk halinde bir yerden başka bir yere doğru gerçekleştirmiş oldukları göç hareketliliğidir. Ayrıca, bu göç tipolojisinde insanlar, kendi iradeleriyle toplu olarak göç etmektedir. Bu tipolojide insanları göçe iten temel faktör, teknolojik gelişmelerdir. Petersen'a göre teknolojik gelişmeler ve ulaşım ağlarının gelişmesiyle göçler, kitlesele hale gelmektedir(Petersen, 1958: 259-263).

Petersen'in göç tipolojileri incelediğinde, Suriyeli göçünü temsil eden göç tipolojisi "zorlanmış göç"tür. Zorlanmış göçte, devlet vb. baskın kurumlar ve bu kurumlar karşısında pasif irade vardır. Suriyeli göçünde baskın kurum olan devlet, halkına açmış olduğu savaşla milyonlarca insanı göçe zorlamıştır. Devletin bu zoraki göç kararına karşı, halkın herhangi bir direnişi ya da bu zoraki göçü engelleyebilecek bir gücü yoktur. Suriyeli göçü, yapı itibarıyla kitlesele olarak gerçekleştiği için akıllara Petersen'in kitlesele göç tipolojisi gelebilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, kitlesele göçte iradenin durumu ve göçün nedenidir. Petersen'in kitlesele göç tipolojisinde insanlar, teknolojik gelişme ve ulaşım ağlarının gelişimiyle birlikte kendi iradeleriyle göç etmektedir. Ancak, Suriyeli göçünde insanların göç etme nedeni teknoloji değil, savaş ve kaos ortamıdır. Yaşanan bu olaylardan dolayı insanlar, kendi iradeleri dışında zorla yerinden edilmiştir (Ferris ve Kirişçi, 2016: 1-33).

III. D. GÖÇ SİSTEMLERİ KURAMI

Göç sistemleri teorisi, iki veya daha fazla ülkelerin politik veya ekonomik etmenlere dayalı olarak gerçekleştirmiş oldukları göç hareketliliğini, uluslararası ilişkiler bağlamında inceleyen kuramdır. Ülkeler, politik ve ekonomik çıkarları göz önünde bulundurarak aralarında göçmen alışverişinde bulunmaktadır. Bu ilişki ağında, ülkelerin birbiri ile olan mesafeleri önemli değildir. Örneğin Fransa ile Kuzey Afrika arasındaki göç sistemi uzak bir mesafede gerçekleşirken ABD ve Meksika arasındaki göç ilişkisi yakın mesafede gerçekleşmektedir (Çağlayan, 2006: 82; Castles ve Miller, 2008: 36).

Sistemdeki göç hareketliliğinde, göç kabul eden ve göç gönderen ülkeler arasında birtakım ilişkiler ağı mevcuttur. Bu ilişki ağları genellikle ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olabilmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devleti (ABD) ile Vietnam ve Kore arasında gerçekleşen göç hareketliliği, askeri boyutta iken ABD ile Meksika arasında gerçekleşen göç hareketliliği ise ekonomik boyuttadır (Castles ve Miller, 2008: 36). Türkiye ve Almanya arasındaki göç ilişkisi de ekonomik temellere dayanmaktadır.

Massey vd., (1993)'e göre, göç sistemleri kuramının genel varsayımları şu şekildedir:

1. Göç sistemleri içinde yer alan ülkeler arası mesafe önemli değildir. Bu ülkelerin birbirine yakın ya da uzak olması, göç üzerinde olumlu ya da olumsuz

bir etki yaratmamaktadır. Bu ülkeler arasında mesafeden ziyade siyasal-ekonomik ilişkiler ön plandadır.

2. Sistemlerde, kimi zaman çok kutupluluk da mevcut olabilmektedir. Bazı merkez ülkeler, sistemdeki diğer ülkelerden gelen göçmenleri reddedebilmektedir.

3. Sistem içerisinde yer alan ülkelerden bazıları, birden fazla göç sistemine sahip olabilirler ama pratikte genellikle gönderen devletlerde, çoğulcu üyelik daha fazladır.

4. Göç sistemlerinde, istikrarlı bir yapıdan bahsetmek zordur. Sistemde yer alan ülkeler, siyasal ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak sistemden ayrılıp ya da sisteme katılabilirler.

Göç sistemleri kuramı kapsamında Suriyeli göçü değerlendirildiğinde, Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında gerçekleşen ilişki ağı, bu kurama örnek teşkil etmektedir. Göç sistemleri teorisinde iki veya daha fazla ülke siyasi, ekonomik ve askeri gibi nedenlere dayalı olarak göç alışverişinde bulunmaktadır. Türkiye, transit bölge olmasından dolayı genellikle dış göçlere maruz kalmaktadır. Bu göçlerin çoğunluğu, yasa dışı olarak gerçekleşmektedir. Yasadışı göçler, göç edilen ülkede sınır güvenliği, kişisel güvenlik ve sosyo-ekonomik sorunlar yaratmaktadır. Türkiye'nin transit ülke olmasından dolayı Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden AB'ye gerçekleştirilen yasa dışı göçlerle, güvenlik ve diğer sosyo-ekonomik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle AB, göç kaynaklı sorunları engellemek için Türkiye ile hukuki işlem düzenlemiştir. Örneğin AB ile Türkiye arasında imzalanan "Geri Kabul Antlaşması" ile Türkiye üzerinden AB'ye gelen yasadışı göçmenler, geldikleri üçüncü ülkeye geri gönderilebilecektir. Özellikle de Türkiye üzerinden AB'ye gerçekleşen düzensiz Suriyeli göçünde, Türkiye'ye gerekli finansal desteği sağlamak koşulu ile Suriyelilerin geri gönderilmesi için AB ile Türkiye arasında "Ortak Eylem Planı" hazırlanmıştır (Ekşi, 2018: 2-5).

III. E. KESİŞEN FIRSATLAR KURAMI

Samuel Stouffer 1940 yılında "*Intervening Oppurtunities: A Theory Relating Mobility and Distance*" adlı makalesinde, göç olgusunu matematiksel olarak açıklamaya çalışan yeni bir göç teorisi ortaya koymuştur. Stouffer, çalışmasını Ohio'daki Cleveland bölgesindeki göç hareket verilerinden yola çıkarak hazırlamıştır (Stouffer, 1940: 845).

Stouffer, göçü etkileyen faktörlerin menşe ülke ile kaynak ülke arasındaki mekânsal mesafe, kaynak ülkedeki fırsatlar ve bu fırsatların niceliksel ölçümü olduğunu vurgulamaktadır. Ancak mekânsal mesafeyi birinci sıraya koymaktadır. Yani kişi, göç kararı almadan önce mekânsal mesafe olarak en

uygun göç yerini tercih etmeli ve daha sonra diğer unsurları da göz önünde bulundurarak göç kararı almaktadır. Ayrıca mekânsal mesafenin kısalığı ve göç edecek kişi sayısı ile o bölgedeki iş imkânları arasında doğru orantı vardır. Yani göç edilecek bölgenin mesafe olarak kısa olması ve iş imkânlarının fazla olması, o bölgenin çok sayıda göç almasına neden olmaktadır (Stouffer, 1940: 845-846).

Kesişen fırsatlar kuramı kapsamında Suriyeli göçü analiz edildiğinde, Suriyelilerin ilk göç hareketinde mesafe oldukça önemli bir faktördür. Suriyelilerin ilk göç hareketliliğinde, mesafe dışında diğer faktörler daha pasifken Türkiye'ye yerleştikten sonraki süreçte ülke içerisinde gerçekleşen göç hareketliliğinde, mesafe dışında göçe etki eden diğer faktörler daha ağırlıklı olmuştur. Stouffer, göç hareketliliğinde bireylerin öncelikle kısa mesafeyi birincil basamağa aldıklarını ve daha sonra ise iş imkânlarının elverişli olma koşulunu göz önünde bulundurmaları gerektiğini savunmaktadır. Suriyeli göçü gibi savaş, kaos ve şiddet nedenlerine dayalı olarak gerçekleşen zorunlu göçlerde mesafe oldukça önemlidir. Bu göç sürecinde insanların tek arzusu, yaşamlarını kurtarabilecek en yakın bölgeye sığınmaktır. Bu nedenle Suriyeliler, mesafe olarak kısa olan Hatay, Kilis ve Şanlıurfa illerine göç etmiştir. Stouffer'e göre göç sürecinde mekânsal mesafe önemli bir faktör iken bu faktöre eşlik eden ikincil bir faktör ise ekonomidir. Suriyelilerin ilk göç hareketliliğinde mesafe dışında diğer faktörlerin bir önemi yoktu. Ancak Türkiye'ye yerleştikten sonra mesafenin yanı sıra ekonomi de önemli bir faktör olmuştur. Suriyelilerin özellikle Gaziantep ilini tercih etmesindeki faktörler, kısa mesafe ve iş imkânlarının daha elverişli olmasıdır (Gültekin, 2018: 686-687).

III. F. NEOKLASİK GÖÇ KURAMI

Neoklasik kuram, mikro ve makro olmak üzere göçü iki farklı bakış açısıyla inceleyen göç kuramıdır. Arthur Lewis, Micheal Todaro, John Harris ve George J. Borjas gibi sosyal bilimcilerin çalışmasına dayanan neoklasik kuram, göçün asıl nedeninin piyasada işgücüne dayalı olarak talebin artması ve bunun sonucu olarak ücretlerde meydana gelen dalgalanmalar olduğunu söylemektedir (Massey vd., 2014: 13; Akyıldız, 2016: 137; Abadan-Unat, 2017: 53-54).

Neoklasik makro göç kuramında, işgücü arz ve talebinde meydana gelen coğrafi farklılıklar, göçü yaratan temel nedendir. İşgücü arzının fazla olduğu ülkelerde, işgücüne düşük ücret ödenirken, işgücü arzının az olduğu ülkelerde ise işgücüne ödenen ücret daha yüksektir. Ücretlerde yaşanan bu farklılıklardan dolayı işgücü sayısının fazla olduğu ülkelere işgücü arzının az olmasından dolayı yüksek maaş ödenen bölgelere doğru göç gerçekleşmektedir. (Massey vd., 2014: 14; Abadan-Unat, 2017: 54-55).

Özetle neoklasik makro göç kuramı şu varsayımları dayanmaktadır (Massey vd.; 2014: 14).

1. Ülkelerin uygulamış oldukları farklı ücret politikaları, uluslararası göçe neden olan temel faktördür.
2. Ülkelerin uygulamış oldukları farklı ücret politikaları, göçün önemli nedenlerinden biri olduğu için ülkelerarası ücret farklılıklarının dengelenmesi durumunda, ülkelerarası işçi göçü de son bulacaktır.
3. Yüksek nitelikteki işçilerin sermaye getirisi, farklılık arz ettiğinden dolayı nitelikli işçilerin göçü, niteliksiz işçilere oranla farklılık göstermektedir.
4. Uluslararası göçe neden olan piyasa, emek piyasasıdır. Uluslararası göçte, diğer piyasaların etkisinden bahsetmek güçtür.
5. Ülkeler arası göç hareketliliğini kontrol altına almanın yolu, emek piyasası üzerindeki düzenlemelerdir.

İstihdam olanaklarının yeteri düzeyde olmadığı ve işgücü oranının yüksek olduğu ülkelerde bireyler, işgücü arzının düşük olması ve buna bağlı olarak işgücüne ödenen fiyatların yüksek olduğu ülkelere doğru göç etmektedir. Bu göçler sonucu, işgücü arzının yüksek olduğu bölgelerde işgücü oranı giderek azalmakta ve böylece işgücü fiyatları artış göstermektedir. Fakat istihdam olanaklarının yüksek olduğu ve diğer bölgelerden gelen yüksek sayıda işgücü göçünden dolayı ücretler de giderek azalmaktadır. Böylece, işgücü arzının yüksek ve düşük olduğu bölgeler arasında bir denge yaşanmaktadır. Neoklasik makro kuram, özetle göçe neden olan ana unsurun ülkelerin işgücü oranı ve bu oran sonucu ücret fiyatlarında meydana gelen değişiklikler olduğunu savunmaktadır (Güllüpınar, 2012: 57-58).

Neoklasik göç kuramında, homo economicus birey ön plandadır. Bireyler, rasyonel düşünerek kendileri için en fazla kârı sağlayacak ülkeye göç kararı alırlar. Bu durum, insan sermayesine yapılan bir yatırım olarak düşünülmektedir. Daha fazla kazanç sağlama ümidiyle yapılan göçlerde bireyler, ayrıca gidecekleri bölgede umdukları kazancı elde etmek için dil öğrenme, ulaşım masrafları ve psikolojik sıkıntıları da aşmak için bu faktörlere de yatırım yapmaları gerekmektedir (Borjas, : 1989: 457-485).

Neoklasik kuram, göçlerin altında yatan temel faktörün işçi arz ve talebinde meydana gelen değişimler olduğunu savunmaktadır. İşgücü arzının az olduğu bölgelerde, işçilere ödenen ücretin yüksek olmasından dolayı insanlar, bu bölgelere göç etmektedirler. Neoklasik kuram bağlamında Suriyeli göçü değerlendirildiğinde, Suriyelilerin ilk yerleşim yeri olan Hatay, Kilis ve Şanlıurfa bölgelerinden başka bölgelere göç etmesinin nedeni, bu bölgelerde işgücü arzının fazla olması ve bundan dolayı ödenen ücretin düşük olmasıdır. Bu nedenle Suriyeliler iş arzının az olduğu İstanbul ve Bursa gibi şehirlere göç etmiştir. Ayrıca bu bölgelerde tekstil sanayisinde iş gücüne duyulan fazla ihtiyaçtan dolayı

Suriyeliler genellikle bu sektörü tercih etmektedir (AFAD, 2017). Düşük ücret, Suriyelilerin başka bölgelere göç etmesinin yanı sıra onları başka iş olanaklarına da itmektir. Örneğin Suriyelilere ödenen düşük ücretten dolayı Suriyeliler, işini bırakıp girişimcilik faaliyetine yönelebilmektedir (Uzun, 2019: 161-167).

III. G. İLİŞKİLER AĞI (NETWORK) KURAMI

İlişkiler ağı kuramında, göç edenlerin göç ettikleri bölge ile göç alan bölgede kurmuş oldukları sosyal ağların göç üzerindeki etkisi ele alınmıştır. İlişkiler ağı, göçmenlerin menşe ülke ile göç ettikleri ülkeye daha önce göç eden göçmenler, yeni göçmenler ile o bölgenin yerlileri arasındaki arkadaşlık, etnik köken ilişkilerinden oluşan kişiler arası bağlantıdır (Abadan-Unat, 2017: 64).

Wilpert (1980), göçmen ilişki ağının şu şekilde gerçekleştiğini aktarmaktadır: Ağ teorisinde daha önce göç edenler, hem göç alan hem de göç veren bölge arasında bir alt yapı oluşturmaktadır. Öncü göçmenler, göç veren ve göç alan ülke arasında bir köprü görerek menşe ülkedeki göçmenlerin göç etmesine katkıda bulunmaktadır. Göç edenler, ilk göç edenlerin deneyim ve bilgilerinden yararlanarak göç etme kararı almaktadır (Wilpert, 1980 Akt. Yalçın, 2004: 50).

Şu ana kadar incelenen göç kuramlarında, bireyler genellikle ekonomik temelli göç etme kararı alırken ağ yaklaşımında ise kişiler ön plandadır. Göç edenler ile göç etmek isteyenler arasında bilgi ve deneyim paylaşımı ön plandadır. Ağ ilişkileri, göçü özendiren öğelerdir. İlk defa göç edecekler için bu ilişki ağı, yardım alma konusunda önemli sosyal sermayedir. İlk defa göç edecekler için bilmedikleri bir ülkeye göç etmek, riskli ve zor bir süreçtir. İlk defa göç edecekler, bu riskleri en aza indirmek, gidecekleri yerde barınma ve iş gücü ihtiyacını sağlamak için sosyal ağlardan yararlanmaktadır. Kaynak ülkedeki sosyal ağlar arttıkça göç zamanla kendi kendini devam ettiren bir hal alır (Massey: 2004: 147-148; Abadan-Unat: 2017: 64).

Abadan-Unat (2017)'a göre ilişkiler ağı şu varsayımlara dayanmaktadır:

1. Göçmenler arasındaki sosyal ağlar, göç hareketliliğini teşvik etmesi nedeniyle göç etmek isteyenler her geçen gün artmaktadır.
2. Sosyal ağlar, göç sürecindeki riskleri ve masrafları azalttığı için göç etmek isteyen kişiler için göç maliyeti önemsiz hale gelmektedir.
3. Sosyal ağlar, kurumsal hale geldikçe sosyoekonomik yönden daha çok göçmeni kapsamakta ve daha fazla gönderen ülke topluluğunu temsil etmektedir.
4. Sosyal ağlar, bir kere kurulduktan sonra kaynak ülkelerin bu göç sürecini denetim altına almaları zordur. Sosyal ağ ilişkisi kurulduktan sonra, sürekli devam edeceğinden dolayı kaynak ülkeler tarafından uygulanan göç politikaları, ne olursa olsun bu süreç üzerindeki denetimi azalmaktadır.

5. Özellikle, sosyal ağları teşvik eden politikalardan biri de aile birleşimidir.

Suriyelilerin göç etme sürecinde, sosyal ağlar oldukça önemlidir. Daha önce göç eden öncü göçmenlerden yardım alınarak göç edilmesi planlanan ülkenin güvenli olup olmadığı, iş imkânlarının nasıl olduğu ve yaşam koşullarının ne düzeyde olduğu hakkında bilgi alınmaktadır. Suriyelilerin Türkiye'ye yerleşmeden önce, öncü göçmenlerden yardım alarak göç hareketini başlatmaktadır. Ayrıca öncü göçmenler, Suriyelilerin Türkiye'de iş bulma ve sosyal uyum sürecinde de önemli destekçileridir (Demirtaş, 2019: 122-135; Gürsoy, 2019: 73-76). Özellikle de kadınların sosyal yaşamda daha aktif rol almaları ve iş konusunda, öncü göçmenler önemli rol oynamaktadır (Düzgün, 2018: 53-73). Suriyeliler, Türkiye'de her türlü zorlu süreçte öncü göçmenlerden destek aldıkları için genellikle öncü göçmenler ile aynı yerleşim yerlerini tercih etmektedirler (Aydoğdu, 2019: 66-82).

SONUÇ

Karmaşık, çok boyutlu ve dinamik yapısından dolayı göç olgusu, farklı bağlam ve koşullarda farklı gelişimler sergilemektedir. Bu nedenle göç olgusuna açıklık getirmeye çalışan göç kuramları da birbirinden oldukça farklı hipotezler ortaya koymaktadır. Aslında her bir kuramın odak noktası göç olmasına rağmen yapı, oluşum, süreç ve sonuçları bakımından farklılık göstermektedir. Her bir göç kuramı, göç olgusunu farklı perspektiflerde inceleme imkânı sunmaktadır. Bu nedenle geniş bir anlam yelpazesine sahip olan göç olgusunu daha iyi analiz edebilmek için tek bir kuram yerine, karma kuramdan faydalanmak gerekmektedir. Bu çalışmada, son zamanlarda tüm Dünya'yı doğrudan veya dolaylı olarak etkisi altına alan kitlesel Suriyeli göçü, göç kuramları bağlamında analiz edilmiştir. Suriye'de yaşanan politik şiddet, milyonlarca insanı göçe zorlamıştır. Suriyelilerin sığındıkları duraklardan biri de Türkiye olmuştur. Türkiye'nin jeopolitik olarak komşu ülke ve transit ülke olması ve Türkiye'nin uygulamış olduğu açık kapı politikası, milyonlarca Suriyelinin Türkiye'ye göç etmesine neden olmuştur. Göç olgusunu yapı itibarıyla tek bir kuram altında incelemek, eksik ve yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, Suriyeli göçünü sebep, süreç ve sonuç itibarıyla geniş bir perspektifte ele almak için birden fazla göç teorilerinden yararlanılmıştır.

Ravenstein, insanların genel olarak kısa mesafeli göçleri tercih ettiğini ve bunun altında yatan temel faktörün ise ekonomi olduğunu hatta ekonominin uzun mesafeli göçün de temel birincil koşulu olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda keşif fırsatlar kuramı da insanların ilk olarak mekânsal mesafe olarak kısa bölgelere ve bu bölgelerden de ekonomik gelişim gösteren bölgelere göç ettiklerini ortaya koymaktadır. Suriyeli göçü bu kuramlar kapsamında incelendiğinde, mesafe olarak Türkiye'nin komşu ülke olması nedeniyle gerçekleştirilen göç, kısa mesafeli göç ancak Suriyelilerin ilk göç hareketinin

altında yatan faktör, Ravenstein'in ve kesişen fırsatlar kuramının ortaya atmış olduğu ekonomik önerme ile uyuşmamaktadır. Çünkü Suriyeliler, ilk göç hareketinde ekonomik temelli değil, savaştan kaçarak güvenli bir bölgeye sığınma amacıyla göç etmiştir. Suriyeli göçü altında yatan nedene açıklık getiren kuram, Petersen'in zoraki göç tipolojisidir. Zoraki göç tipolojisinde insanlar, devlet gibi baskın kurumlar tarafından göçe zorlanmakta ve bu göç kararına karşı çıkabilecek herhangi bir güçleri yoktur. Suriyeli göçünün de altında yatan temel neden, baskıcı kurum olan devlettir. Devlet tarafından halka uygulanan şiddet ve bu şiddet karşısında karşı çıkabilecek gücü olmayan halk, kurtuluş için farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

Şu ana kadar ele alınan göç kuramları, göç sürecinin başlangıcına yönelik bilgiler sunmaktadır. Göç süreci ve göç sonraki sürece yönelik yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Suriyelilerin Türkiye'ye yerleştikten sonraki sürece yönelik, diğer kuramlardan yararlanılmıştır. Lee, insanları göçe sürükleyen birtakım itici (-) ve çekici (+) faktörlerin varlığından söz etmektedir. İnsanlar göç etmeden önce, bir bölgenin artı ve eksilerini hesaplayarak artıların eksilerden fazla olduğu bölgelere, göç etmektedir. Suriyeliler, Türkiye'ye göç etmeden önceki göç hareketliliğinde çekici faktör olarak kısa mesafe, güvenli bölge, transit bölge ve ılımlı göç politikalarıdır. Ancak Suriyelilerin Türkiye'ye yerleşmesiyle bölge içerisindeki göç hareketliliği, devam etmiştir. Bu göç hareketliliğinde, itici ve çekici faktörler de değişmiştir. Bölge içerisinde insanları göçe iten itici faktörler; konut fiyatlarının yüksek olması ve işsizliktir. İnsanları bu bölgelerden başka bölgelere çeken çekici faktörler ise iş olanaklarının yüksek olması, konut fiyatlarının düşük olması ve ucuz yaşam koşuludur. Neoklasik göç kuramı, insanların göç etmesine neden olan faktörün ekonomi olduğunu savunmaktadır. Suriyeliler, Türkiye'ye yerleştikten sonra geçim sorunu, işsizlik, kira fiyatlarının yüksek olmasından dolayı iş olanaklarının yüksek olduğu bölgelere göç etmiştir. İstanbul ve Bursa gibi şehirlerde, bazı sektörlerde işgücü arzının az olması ve bundan dolayı işçilere ödenen ücretin yüksek olmasından dolayı Suriyeliler, genellikle bu bölgelere göç etmektedir. Şu ana kadar ele alınan göç kuramlarında, daha çok mesafe ve ekonomik faktörler ön plandadır. Ancak bu faktörlerin yanı sıra ilişkiler ağı kuramında, bireyler arası ilişki ön plandadır. Bireyler arası kurulan bu ilişki ağı sayesinde Suriyeliler, hem göç sürecinde hem de Türkiye'ye yerleşim sürecinde gerekli bilgi ve deneyim paylaşımının yanı sıra maddi ve manevi desteği alarak, zorlu göç sürecini daha kolay hale getirebilmektedir. Göç sistemleri teorisi de diğer teorilerden farklı olarak bireylerden ziyade göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ilişki ağına, odaklanmaktadır. Göç sistemleri kuramında, göç alan ve göç veren ülkeler politik, ekonomik ve sosyo-kültürel çıkarları göz önünde bulundurarak aralarında göçmen alışverişinde bulunmaktadırlar. Suriyeli göçü kapsamında, AB ile Türkiye arasında düzenlenen hukuki düzenlemeler, bu teoriye örnek teşkil etmektedir. Türkiye, transit ülke olmasından dolayı Türkiye üzerinden AB'ye düzensiz Suriyeli göçü

gerçekleşmektedir. AB, Türkiye üzerinden AB'ye gerçekleşen düzensiz göçü engellemek için Türkiye'ye gerekli finansman desteği sağlamak şartıyla birtakım sözleşmeler imzalamıştır.

Göç, içinde bulunduğu konjonktüre bağlı olarak farklı şekillerde gelişim göstermektedir. Bu nedenle göç kuramları kapsamında Suriyeli göçü, neden ve sonuçları bakımından analiz edilmeye çalışılsa da aslında her bir göç kuramı, Suriyeli göçünü açıklamada yetersiz kalmaktadır. Örneğin Ravenstein, Lee, neoklasik kuram ve kesişen fırsatlar kuramı göçü, ekonomi ve endüstriyel gelişim kapsamında değerlendirirken; Petersen göçe etki eden ekolojik, teknolojik ve baskıcı kurumlar kapsamında sadece oluşum aşamasında göçü, nedensel olarak değerlendirmektedir. İlişkiler ağı ise diğer kuramlardan farklı olarak bireyler arası ilişkiler kapsamında, göçü değerlendirmektedir. Aynı şekilde diğer kuramlardan farklı olarak göç sistemleri kuramı da ülkeler arası ilişkiler ağı kapsamında, göçü değerlendirmektedir. Ele alınan her bir göç kuramı, Suriyeli göçüne neden ve sonuç itibarıyla farklı boyutlarda açıklık getirmeye çalışsa da Suriyeli göçünü bir bütün halinde açıklamada yetersiz ve eksik kalmaktadır. Bu durum, göç olgusunun yapısal fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Göç içinde bulunduğu dönem, koşul, bölge, hedef ülke, birey sayısı ve her bir bireyin sosyal-kültürel-psikolojik durumuna bağlı olarak farklı şekillerde alabilmektedir. Bu nedenle her bir göç sürecini, belli başlı kuramlar ışığında bütünsel bir bakış açısıyla açıklamak zordur.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Ankara. (<https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>, 26.04.2024).
- Akyıldız, İ. E. (2016). Göç Teorilerinin Karşılaştırmalı Analizi. *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 127-176.
- Aydoğdu, B. (2019). Suriyelilerin Göçü ve Kentsel Yaşamın Yeni Örüntüleri: Gaziantep Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Borjas, G. (1989). Economic Theory and International Migration. *International Migration Review*, 23, 457-485.

- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Demirtaş, M. (2019). Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Develioğlu, O. G. (2023). Göçün Kavramsal Çerçevesi ve Göç Kuramları. *Journal of Theoretical & Empirical Research on Management*, 3, 49-60.
- Düzgün, A. N. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Kadınların Savaş Öncesi ve Sonrası Sahip Oldukları Sosyal Sermaye Değişiminin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ekşi, N. (2019). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. İstanbul: Bağlam.
- Ferris, E. ve Kirişçi, K. (2016). *The Consequences of Chaos: Syria's Humanitarian Crisis and The Failure to Protect*. Washington: Brookings Institution Press.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024). (<https://www.goc.gov.tr/>, 26. 04. 2024).
- Güllüpinar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Gültekin, M. N. (2018). Gaziantep'teki Suriyeli Mültecilerin Toplumsal Dayanışma ve Etkileşim Noktaları. *Turkish Studies*, 13(26), 673-692.
- Gürsoy, S. (2019). Göçmenlerin Çalışma Yaşamına Katılımı: Suriyeli Göçmenler Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Antalya.
- Hoşgör, Ş. (1998). *Türkiye'de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunlar ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Türkiye'de İçgöç, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları
- IOM, (2009). International Organization for Migration. *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü*. İsviçre.
- İnce, C. (2018). Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Örneği. Doktora Tezi. Eskişehir.

- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (9), 2581-2615.
- İpek, N. (2006). *İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler*. Trabzon: Serander.
- Karpat, K. (2003). *Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm: Kırsal Göç, Gecekondu ve Kentleşme* (Çev. Abdülkerim Sönmez). Ankara: İmge.
- Kılıç, A. R. (2019). Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Van.
- Koldaş, U. Ve Köprülü, N (2011). .Arap intifadası mı?: Arap Dünyasındaki Toplumsal Hareketlerin İçsel, Bölgesel ve Uluslararası Dinamikleri. *Akademik Orta Doğu*, 6 (1).
- Küle, C. (2018). Zorunlu Göçün Mekândaki Toplumsal ve Ekonomik Etkileri: Bağcılar İlçesindeki Suriyeliler Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Akınhay, Osman, Kömürcü, Derya, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Massey, D. S. (2004). Social and Economic Aspects of Immigration. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1038(1), 206–212. doi:10.1196/annals.1315.028
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (2014). Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Taylor, J. E. (1993). *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of The Statistical Society of London*, 48(2), 167-235.
- Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of Migration. *Journal of The Royal Statistical Society*, 52(2), 241-305.
- Stouffer, A. S. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*, 5(6).

Tamer, M. (2020). Uluslararası Göç ve Teorileri. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 4(8), 274-282.

Tobler, W. (1995). Migration: Ravenstein, Thornthwaite and Beyond. *Urban Geography*, 16 (4), 327-343.

Uzun, Z. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri: Gaziantep Örneği. Doktora Tezi. Ankara.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). (<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>, 26.01.2024).

Kitap Değerlendirmesi

İnternetimizi Geri Almanın Yolu – Platformdan Kaçış

Geert Lovink, 2023, İletişim Yayınları, 240.

Enes Parlak¹

Christian Fuchs (2014), sosyal medyanın tüm dünyaya yayılması sonucunda sosyal medya şirketlerinin ekonomik etkinliklerinin çok büyüdüğünü, şirketlerin kullanıcılarının bilgilerini depoladığını ve büyük bir güç haline geldiğini belirtmekte, bu sebeple de sosyal medyanın kamusal alana zarar verdiğini söyleyerek sosyal medyaya temkinli bir bakış açısı sunmaktadır. İnternetimizi Geri Almanın Yolu – Platformdan Kaçış, Fuchs'un bu temkinli bakışını daha da ileriye taşıyarak sosyal medyayı ve sosyal medya şirketlerini hedef tahtasına koymaktadır. Sosyal medya, artık internetin yerine anılmakta, internet kelimesini fethetmiş bulunmaktadır. Kitapta sosyal medya siteleri “platform” olarak nitelendirilmekte, platformdan kaçışla büyük sosyal medya sitelerinden (Facebook, Twitter vb.) kaçışın neden zorunlu olduğu irdelenmektedir. Kitap, kendi deyişiyle “platformların” toplumdaki etki gücünü gösterme ve buna karşı

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora Öğrencisi, İstanbul/Türkiye.

e-mail: enesparlak@outlook.com, ORCID: 0000-0001-9659-8227.

Doi: [10.5281/zenodo.10897870](https://doi.org/10.5281/zenodo.10897870)

Geliş Tarihi: 29 Ekim 2023
Received: 29 October 2023

Kabul Tarihi:03 Aralık 2023
Accepted:03 December 2023

Bu makaleye atıf için/ To cite this article:Parlak, E. (2023). Kitap Değerlendirmesi. İnternetimizi Geri Almanın Yolu – Platformdan Kaçış. Geert Lovink. *Politik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 69-72.

yapılabilecekleri sunma konusunda çok farklı ve detaylı bakış açıları içermektedir.

Kitap; giriş, sonuç ve bu iki bölüm arasındaki sekiz bölümden oluşmaktadır. Kitabın giriş bölümünde internet ve sosyal medya ile geldiği var sayılan aydınlanmanın eleştirisi yapılarak konuya bir ön giriş yapılmakta, sonraki bölümlerde bu eleştiri farklı konu ve bakış açılarıyla genişletilmektedir. Aydınlanma eleştirisi, sosyal medyanın 2000lerin başında insanlığın hayatını, iletişimi kolaylaştırıp, merkeziyetçiliği bitirerek siyasi, ekonomik, sosyal hayatın âdemi merkeziyetçi bir hal alma vaadine karşılık bunun tam tersi istikamette sonuçlar doğurarak dünyanın hiç olmadığı kadar merkeziyetçi bir hale gelmesi ve insanların aralarındaki iletişimin azalmasına sebep olmasıdır. George Orwell (1945), ABD'nin Japonya'ya attığı atom bombalarının hemen ardından Tribune dergisinde yayınlanan *You and the Atomic Bomb* yazısını kaleme alır. Orwell, yazısında hakim silahtan bahsederek hakim silahın toplumun ulaşabileceği bir silah olduğu dönemlerde toplum güçlü iken hakim silahın ulaşılması zor olduğu dönemlerde ibrenin despotizme döneceğini belirtir. Kitabın da yakındığı, eleştirdiği nokta tam olarak budur. Sosyal medya bir devrim aracı olarak görülürken iktidar sahiplerinin en büyük iktidar aracı olmuştur. Sosyal medyanın, akademik yazımlarda hala daha bir devrim aracı görülmesi, Arap Baharı gibi eylemlerle adeta ilahlaştırılması, onsuz bir hayal tahayyül edilememesi düşünüldüğünde kitap 21. Yüzyılın genel geçer gördüğü bilgilere adeta bir baş kaldırı niteliğindedir.

Kitapta birçok açıdan platform eleştirileri yapılmaktadır. Bunlardan ilki, Covid-19 pandemisiyle hayatımıza giren ve bir anda normalimiz haline gelen zoom görüşmeleri ve uzaktan çalışma tarzıdır. Bu yaşam tarzını sanal bir hapisaneyeye benzeterek bilgisayarın karşısında kendi profilini yaratmakla meşgul, kameradan gözünü ayıramayan hem işçi hem de mahkum betimlemesi oluşturmaktadır. Bununla birlikte evden çalışma tarzının özel hayat ve kamusal hayat arasındaki köprüyü kaldırdığını, mahremi yıktığını belirterek bu durumu eleştirmektedir. Bu eleştirileri yaparken de farklı araştırmacılara ve kişilere atıflarda bulunmakta, onlardan yararlanmaktadır. Farklı bir eleştirisi ise platformdaki insanların binlerce, on binlerce takipçisi (platform lügatı ile arkadaş) olmakla birlikte insanların artık hiç olmadığı kadar yalnız olduğunu, bu yalnızlığın insanda psikolojik olarak kötü etkiler bıraktığını söylemektedir. Bu eleştirileri yaparken de sorumlu olarak platformları tutmaktadır. Platformlar, dev reklam şirketleridir ve kullanıcıların platformdan çıkmaması, sürekli vakit geçirmesi için elinden geleni yapmaktadır. Platformların insanları sürekli platformda tutması ise insanları adeta hipnoz etmesiyle mümkün olmaktadır. İnsanlar, platformlarda ne tükettiğini bilmeden sadece tüketecek canlılara dönüşmüşlerdir. İnsanlar platformları kullandıklarını düşünürler ancak durum tam tersidir: Platformlar insanları kullanır.

Platformlar hakkında eleştiriler yapıp “düşman” algısı oturtulurken kitabın temelini oluşturan bir soru meydana gelir: Evet platformlar mahremimize, psikolojimize, toplumumuza düşmanlardır ve bundan kurtulmamız gerekir. Peki nasıl? Kitap, platformları eleştirip düşmanlaştırmasının yanında bu soruya da cevap aramakta, çeşitli yollar sunmaktadır. Öncelikle söylemek gerekir ki kitapta internete, sosyal medyaya karşı bir düşmanlık bulunmamaktadır. Düşmanlık sadece platformlara, dev şirketlere, toplumu soktukları kalıplardır. Kitapta interneti, sosyal medyayı kapatmak değil onu dönüştürmek teklif edilmekte, sosyal medyaya düşmanca bir tavır bulunmamaktadır. Hatta bunun tam aksine kitap, internete ve sosyal medyaya karşı duyulan bir aşkı temsil etmekte, içindeki öfke ise onun elinden alınmasına yönelmektedir. Peki ne yapılabilir? Kitap, öncelikle platformdan direkt bir kaçışı değil kademeli kaçışı savunmaktadır. Kaçış için platformların etkinlik gücü kullanılmalı, örgütlenmeli, farkındalıklar oluşturulmalıdır. Beyin fırtınaları, konferanslar düzenlenmeli, platformların sahip oldukları internet bilgi alt yapıları sorgulanmalıdır. Platformdan çıkış bunlardan sonra gerçekleşmelidir. Platformların yerini ise âdemi merkezîyetçi, açık kodlu, daha minimal sitelerin doldurması, bir daha böyle bir gücün oluşmaması için de bütün mekanizmaların oluşturulması gerektiği belirtilmektedir.

Kitapta platformların etki güçlerinin ne kadar fazla olduğu, neler yaptığı ve yapabileceği etraflıca tartışılmakla birlikte platformlardan kurtulmak için yine platformların kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Bu ise, “Bu kadar güçlü bir mekanizmayı kullanarak ondan kurtulunabilir mi?” sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Platformlar bu kadar güçlü, bilgilerimize bu kadar hakim iken onları onların silahıyla bitirmek acaba mümkün müdür? Kitapta, platform sonrası/platforma alternatif olarak gösterilen âdemi merkezîyetçi, minimal çevreli siteler anlatılmakla birlikte bunların daha fazla işlenmesi, okuyucunun “nereye gideceğiz” tasvirini daha iyi yapabilmesi açısından faydalı olabilirdi. Bunlarla birlikte, kitap bir siyasi görüş fark etmeksizin herkesi ilgilendiren, tüm toplumu tehdit eden bir konuyu işlemesine rağmen liberter görüşleri sürekli eleştirmektedir. Platformların oluşum ve sürekliliğini liberter görüşlerin sonucu olarak gören kitap, konusu kucaklayıcı olmasına rağmen dili dolayısıyla ayrıştırıcı olmaktadır.

Sosyal medya şirketlerinin günümüzdeki ekonomik ve etki güçleri ile gerek akademik gerek sosyal hayattaki sosyal medya algısı düşünüldüğünde, kitabın getirdiği eleştiriler çok önemlidir. Platformların insanları nasıl dönüştürdüğünü ortaya koyması yönüyle de bir farkındalık oluşturma, harekete geçirme çabasındaki kitap güncel ve orijinal bir eser niteliğindedir. Kitap ağır bir dil içermemekte, internet ve sosyal bilimler hakkında temel kavram bilgisi olan; yaşadığı topluma farklı bir pencereden bakmak, internet ve sosyal medya konusunda fikir dünyasını geliştirmek isteyen herkesin okuyabileceği türdedir. Platformdan kaçışı meşru bir zemine oturtma çabasıyla birlikte sonrasının

dizaynında kaçış savlarına kıyasla biraz daha zayıf kalan kitap platform sonrası çalışmaların aralayıcısı olabilir.

Kaynakça

Fuchs, C. (2014). Social Media And The Public Sphere. *In Culture And Economy In The Age Of Social Media*, 12(1) DOI: 10.31269/triplec.v12i1.552 , 57-101.

Orwell, G.(1945). *You and the Atomic Bomb*, https://orwell.ru/library/articles/ABomb/english/e_abomb Erişim Tarihi: 30.06.2023.